



**Universitat de Lleida**  
Facultat de Dret, Economia  
i Turisme

## **TREBALL FINAL DE GRAU**

**GRAU EN ADE**

**CURS 2017-18**

# **AFECTACIÓ DEL VETO RUS A LA COMERCIALITZACIÓ DE FRUITA DOLÇA A LA DEMARCACIÓ DE LLEIDA**

Autor/a: Ricard Garrié Amigó

Tutor/a: Mariona Farré Perdiguer

Data: Maig 2018

## **DECLARACIÓ D'AUTORIA I ORIGINALITAT**

Declaro que sóc l'autor/autora d'aquest treball. El seu contingut és original i totes les fonts utilitzades han estat degudament citades sense incórrer en frau o plagi.

En cas contrari, conec i accepto les mesures disciplinàries o sancionadores que corresponguin d'acord amb la normativa aplicable.

Lleida, a \_\_\_\_\_

Signatura:

# **RESUM I ABSTRACT**

## **Resum**

La finalitat d'aquest projecte es conèixer l'impacte que ha tingut l'entrada en vigor de les sancions russes als productes europeus sobre la fruita dolça de Lleida.

Aquest anàlisi comença amb l'estudi de les relacions entre Rússia i la Unió Europea, l'esclat de les sancions i el veto rus, per passar a analitzar quatre situacions; com ha quedat el mercat Europeu, el mercat rus, el mercat espanyol i més en concret el mercat Lleidatà.

Finalment aquest estudi ens ajudarà a entendre les conseqüències socio-econòmiques que han produït les sancions russes al mercat europeu, espanyol i més concretament a la producció agrícola lleidatana. També es tractarà de forma més breu com ha afectat al mercat rus.

**Paraules clau:** Rússia, Unió Europea, Sancions, Veto rus, Comerç exterior, Agricultura, Lleida.

## **Abstract**

The purpose of this project is to know the consequences of the coming into force of the Russian sanctions for European products, focusing on Lleida's agrarian production.

This analysis will be focused in the relations between Russia and the European Union, the coming into force of the Russian sanctions, and four examples of how it affected to the European market, the Russian market, the Spanish market and Lleida's market also.

Finally, this study will bring us to understand the socio-economic consequences which had developed by the Russian sanctions to the European market, to the Spanish market, and focusing on Lleida's agriculture. Also, slightly how it had affected the Russian market.

**Key words:** Russia, European Union, Sanctions, External trade, Agriculture, Lleida.

# ÍNDEX

INTRODUCCIÓ.....	6
1. Relacions entre Rússia i la Unió Europea .....	7
2. El conflicte amb Rússia - El veto rus .....	9
3. Anàlisis de la situació a nivell Europeu .....	11
4. Anàlisis de la situació a nivell estatal.....	13
4.1 Posició de l'Estat espanyol .....	13
4.2 Impacte de les sancions a l'Estat espanyol .....	14
4.2.1 Impacte comercial.....	14
4.2.2 Impacte en el sector serveis: turisme .....	15
4.2.3 Impacte en els fluxos d'inversió de Rússia a l'estat espanyol.....	16
4.2.4 Impacte en els fluxos d'inversió de l'estat espanyol a Rússia.....	17
4.2.5 Afectació a les col·laboracions entre Rússia i l'estat espanyol.....	17
4.3 Quantificació de l'impacte de les sancions russes .....	18
4.4 Anàlisi de les principals partides aranzelàries .....	22
4.4.1 Fruites i hortalisses .....	22
4.4.2 Carns i transformats càrnics .....	23
4.4.3 Peix i mariscs.....	24
4.4.4 Formatge.....	25
5. Impacte sobre el mercat rus .....	26

6.	Un cas concret, la demarcació de Lleida .....	27
6.1	Establiment de la regió agrària de Lleida .....	27
6.2	Exportació de la fruita de Lleida.....	29
6.3	Afectació de les sancions russes a la fruita de Lleida.....	33
6.3.1	Quantificació de les pèrdues.....	33
6.4	Situació actual del mercat de la fruita de Lleida.....	39
	CONCLUSIONS .....	41
	BIBLIOGRAFIA .....	43
	ANNEXOS .....	44

## **INTRODUCCIÓ**

Aquest treball centra el seu estudi en les sancions russes aplicades envers la Unió Europea, centrant el seu interès en el veto rus de l'any 2014. Aquest estudi explica els motius de l'aplicació d'aquest veto i com ha afectat a la Unió Europea en general, a l'estat espanyol i en concret a la demarcació de Lleida.

El sector agrari fructícola és un dels més importants a les terres de Lleida i suposa un 20 per cent de les seves exportacions, per tant he considerat necessari i oportú estudiar i analitzar la producció i exportació de fruita lleidatana en els anys anteriors i sobretot posteriors a les sancions.

La metodologia ha consistit en una recerca d'informació mitjançant diversos estudis i articles, tant digitals com en format paper, per tal de conèixer amb profunditat el per què i les conseqüències del veto rus. També he comptat amb la col·laboració de dos grans productors lleidatans que han corroborat les conclusions a les que he arribat després de l'estudi.

D'altra banda el treball analitza les dades de les exportacions europees, espanyoles i lleidatanes dels diversos productes afectats pel veto i en concret en l'àrea de Lleida, l'anàlisi es centra en la fruita dolça. Les dades en qüestió han estat extretes del DataComex i del Trademap i han estat contrastades amb estudis de l'Oficina Econòmica i Comercial de l'Ambaixada espanyola a Moscou i del ICEX.

La finalitat d'aquest estudi serà doncs, entendre les conseqüències socio-econòmiques que han produït les sancions russes al mercat europeu, espanyol i més concretament a la producció agrícola lleidatana. I també, en un format més breu, com ha afectat al mercat rus.

## **1. Relacions entre Rússia i la Unió Europea**

Rússia és realment un país europeu? És això cert? Realment la Rússia que va ser capaç de derrotar Napoleó i l'Alemanya Nazi, la que va participar de forma destacada en la política del vell continent, no és Europa? Evidentment que sí, encara que amb matisos. Alguns fets històrics provoquen la reacció d'alguns historiadors que diuen, *On Europa no és Europa*<sup>1</sup>.

És evident que Rússia forma part íntegra de la història i la cultura europea. Durant molt de temps, les elits russes es van identificar totalment amb tot el que definim com europeu, desitjaven ser acceptades com iguals per occident i formar part del concert de les grans potències europees. Però si que és cert, que Europa sempre ha tingut dubtes sobre si considerar o no a Rússia com a part de la seva civilització. Aquest dubtes també han sorgit dins de la gran massa de població que exclou les elits russes.

El model de democràcia liberal europeu no ha existit mai a Rússia. El país sols ha conegut règims polítics autoritaris amb l'excepció de petits períodes com la liberalització de Boris Yeltsin. D'aquí que avui en dia molt pocs ciutadans russos es sentin identificats amb els valors europeus.

La Unió soviètica no va prestar gaire atenció al projecte europeu i de fet va preferir ignorar la constitució de les Comunitats Europees, a les que mai va reconèixer com a institució internacional. Encara que, ja a començaments dels anys 80 la URSS, es va convertir en un important subministrador energètic d'Europa, els seus plantejaments respecte als europeus occidentals es van centrar principalment en la dimensió politico-militar i van estar marcats per una petita obertura de les relacions est-oest. Els soviètics van veure amb hostilitat els processos d'integració europea i sobretot van intentar enfonsar la relació entre els Estats Units i els països europeus.

La desintegració de la Unió Soviètica va marcar un canvi radical en la relació amb l'Unió Europea. Moscú estava en una posició de gran debilitat i no va poder impedir que molts dels països que havien estat sota el seu control en l'Europa Central i l'Oriental es convertissin en membre de la UE i de l'OTAN, ni tampoc la intervenció militar de

---

<sup>1</sup> Busmayor (2013)

l'Aliança als Balcans. El govern rus, debilitat pel seu deute exterior, la inestabilitat política i financera i les diverses guerres com la de Txetxènia, va haver de baixar el cap davant els plantejament occidentals. Això va provocar un enorme ressentiment cap a occident, que encara a dia d'avui perdura. Els nous estats membres de la UE, que durant dècades van patir sota el control soviètic, han adoptat una actitud molt crítica i en alguns casos hostil cap a Rússia.

La situació ha tornat a canviar totalment en els últims anys, com a conseqüència de l'augment exponencial dels preus del petroli i gas. Rússia ja no és un país endeutat, ara posseeix la tercera reserva monetària exterior del món, després d'haver pagat el seu deute exterior. Amb aquests grans recursos i una habilitat política negociadora s'ha convertit de sobte en un soci estratègic de primer ordre. Moscú, sota la mà inflexible de Vladimir Putin, ja no tolera que els europeus li donem lliçons democràtiques al seu règim i ha adoptat una posició independent. Ara, Moscú, intenta impedir, mitjançant el seu poder energètic, polític i econòmic, l'aproximació a Europa i la UE dels països que van formar part de la Unió Soviètica, com Ucraïna, Geòrgia i fins i tot Moldàvia i dificulta una major relació entre la UE i els països Caucàsics i d'Àsia Central amb la fi de preservar el seu monopoli en el transport dels recursos energètics d'aquestes regions cap a Europa.

Rússia, per tant, rebutjat la seva inclusió en l'anomenada "Política Europea de Veïnatge" de la UE, en considerar que el seu estatus de gran potència mereix una relació individualitzada i d'igual a igual.<sup>2</sup>

---

<sup>2</sup> De la Cámara (2008)



## **2. El conflicte amb Rússia - El veto rus**

Rússia, amb una breu història com a país independent, ha vingut realitzant diversos intercanvis comercials de sectors ben diversos amb els països que formen la UE. Després de la desfragmentació de l'URSS, l'any 1991 i la fi del teló d'acer, les exportacions de països europeus a Rússia han començat a incrementar-se a una velocitat exponencial. En el cas de l'estat espanyol, segons estableix l'informe "Evaluación del efecto del veto ruso en las exportaciones de carnes, frutas y hortalizas" del Ministerio de Agricultura (2015), es va assolir el seu valor màxim, 2.950 milers d'euros, l'any 2012. Espanya va esdevenir el tercer país proveïdor de fruita per un valor de 335 milions d'euros, sector en el que centraré el meu treball, el sisè exportador de carn i també el sisè exportador de verdures i hortalisses.

Aquesta situació de creixement favorable es va veure interrompuda l'agost de l'any 2014 arran de la crisi de Crimea, quan la UE va acordar imposar a Rússia sancions econòmiques a la seva indústria petrolera entre altres. Rússia va respondre establint un decret "*sobre l'aplicació de determinades mesures econòmiques especials per garantir la seguretat de la Federació Russa*". Aquest decret prohibeix a partir del 6 d'agost de l'any 2014 l'entrada a territori rus de determinats productes agrícoles, aliments i matèries primeres amb origen "*aquells Estats que han decidit imposar sancions econòmiques contra les persones jurídiques i/o físiques russes o que s'han unit a aquesta decisió*". Els països afectats inicialment van ser EEUU, els estats membres de la UE, Noruega, Austràlia i Canadà, encara que posteriorment s'ha ampliat a d'altres com Islàndia, Albània, Montenegro i Liechtenstein. La mesura, amb una durada inicial d'un any, ha estat allargada fins el 31 de desembre de 2018, encara que no hi ha garanties de que no continuï.

Davant aquesta situació les autoritats russes s'han vist obligades a buscar vies alternatives per a garantir l'abastiment de productes agroalimentaris bàsics al país. Les mesures posades en pràctica han estat la substitució de productes per altres alternatius, la cerca de nous socis comercials i el disseny d'un pla d'autosuficiència alimentària amb la fi de produir l'any 2020 el 100% de productes làctics, càrnics i hortalisses que necessita el país.

Tot aquest conflicte va començar a l'est d'Europa el mateix any 2014, concretament a Ucraïna. En aquest país es van produir una sèrie de protestes anomenades Euromaidan, protestes en contra del govern ucraïnès i a favor d'un apropament amb els països de la UE. Després de mesos de protestes i de violència a la capital ucraïnesa, Kiev, el govern nacional va ser enderrocat i substituït per l'oposició. Rússia va qualificar aquest fet com un cop d'estat i govern il·legítim. Pocs dies després, tropes no identificades anomenades "autodefenses locals" però formades en la seva majoria per soldats d'origen rus, van prendre gradualment el control de la península de Crimea, aleshores territori ucraïnès objecte de nombroses immigracions de població russa. Dies després i degut al desacord entre el govern de la regió de Crimea i Kiev, aquest primer va aprovar un projecte per declarar unilateralment la seva independència, decisió prèviament aprovada en referèndum. Ucraïna seguia sense reconèixer les mesures adoptades per Crimea i per tant va mobilitzar les seves forces armades per combatre el govern regional. Rússia, per la seva banda va prometre que les seves tropes es quedarien fins que la situació política es normalitzés, alhora que reconeixia els governs recentment nomenats de Crimea i també el seu referèndum. A nivell internacional, EEUU, Canadà i diversos països membres de la UE van condemnar Rússia i la van acusar de violar el dret internacional i la sobirania d'Ucraïna.

Arran d'aquesta situació i degut a les mesures i sancions aplicades a Rússia, pels països de la UE, Rússia decideix contraatacar i tirar endavant amb l'anomenat **veto rus**.

### *Il·lustració 1: Sancions arrel de l'adhesió de Crimea a Rússia i la situació a Ucraïna*



Font: Agència Russa d'Informació Novósti via Sputniknews

### **3. Anàlisi de la situació a nivell Europeu**

Les relacions entre la Unió Europea i Rússia es troben sens dubte, en el punt més baix de la seva història. Alguns analistes russos adverteixen, fins i tot, que ens apropem perillosament a un punt de trencament. Moscú intenta impedir l'enduriment de les sancions i, a la vegada, trencar la fràgil unitat europea. Aquesta unitat sota el lideratge d'Angela Merkel, canceller alemanya, està construïda sobre profundes divisions entre els estats membres.

La Unió Europea es confirma en la posició de lideratge mundial com a exportador agroalimentari. Les exportacions agroalimentàries van assolir els 139.900 milions d'euros l'any 2017, xifra rècord, amb un increment del 5,1 per cent respecte l'any 2016, representant el 7 per cent de tots els béns exportats des de la UE.

Pel que fa a les exportacions totals de la UE a la resta del món, aquestes també van obtenir el seu valor més alt el passat any 2017, amb una xifra de 3.277.308 milions d'euros.

TAULA 1: Valor de les exportacions europees entre 2012 i 2017

*(Xifres en milions d'euros)*

Anys	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Exportacions dels països de la UE	2.771.124	2.771.839	2.856.475	2.993.958	3.045.486	3.277.308
Exportacions dels països de la UE a Rússia	215.130	206.972	182.389	136.394	118.899	145.093
% Exportacions russes sobre el total de les exportacions europees	8%	7%	6%	5%	4%	4%

*Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Eurostat (Comext)*

Segons la Comissió Europea, les exportacions a Rússia es van situar l'any 2017 al voltant dels 6.500 milions d'euros al créixer en 900 milions d'euros en l'últim any.

A 31 de desembre de l'any 2017, les exportacions a Rússia van augmentar un 1 per cent, el que ve a ser el mateix, 5 milions d'euros assolint els 520 milions d'euros, respecte el mateix període de l'any anterior.

Rússia actualment ocupa el quart lloc en la llista dels principals destins d'exportació de productes agrícoles i alimentaris dels països europeus.

Les sancions bilaterals, entre elles el veto rus, ocasionen a Rússia i a la Unió Europea unes pèrdues de més de 100.000 milions d'euros, en una situació hipotètica de que s'hagués mantingut el mateix nivell d'exportació i amb el mateix preu que l'any 2012.

Tot i la caiguda l'any 2014, a principis de febrer de 2018, el Servei Federal rus de Duanes va comunicar que l'intercanvi comercial entre Rússia i la Unió Europea va registrar un augment del 22,9 per cent en termes anuals, fins assolir la xifra de 246.492 milions de dòlars.

Veient aquestes dades, podríem dir que el veto rus no ha afectat a la UE. Doncs bé no és així. El veto i les sancions continuen vigents, des de l'agost de l'any 2014, Rússia prohibeix la importació d'alguns productes agroalimentaris de la Unió Europea i també d'altres països com EEUU, Canadà, Austràlia i Noruega. Aquesta prohibició, sanció o veto, declarat en resposta a les sancions occidentals per la crisi d'Ucraïna, s'aplica als productes càrnics, peixos i mariscs, fruites i vegetals i formatges i làctics.<sup>3</sup>

---

<sup>3</sup> Sergeey (2015)

## **4. Anàlisi de la situació a nivell estatal**

### **4.1 Posició de l'Estat espanyol**

L'Estat espanyol està considerat un dels països de la Unió Europea més considerats amb Rússia i dels més obertament reticents a adoptar una línia dura amb Moscou, juntament amb Grècia, Itàlia, Hongria i Bulgària. Aquesta política espanyola desperta irritació i incomprensió entre els altres socis europeus, particularment entre aquells que són veïns russos. La posició de Madrid sembla moure's cap al desig de proporcionar diàleg amb Moscou i la voluntat per mostrar-se com un soci bel·ligerant o que bloqueja la posició comú de la Unió Europea.

Els fonaments d'aquesta posició espanyola respecte a Rússia són el resultat de la combinació d'aspectes polítics i econòmics. La percepció de llunyania i d'absència d'elements de veritable pes estratègic en joc per Espanya expliquen el punt de vista de Madrid. Rússia, per exemple, és un dels principals subministradors de petroli de l'estat espanyol (14% del total de les importacions de cru), però tot i això, les fonts de subministrament de cru estan altament diversificades i al mateix temps, no hi ha consum de gas rus en el total de la península Ibèrica. Les relacions polítiques i diplomàtiques són fluides, però no són ni especials ni veritablement estratègiques per cap dels dos. Està demostrat que Espanya no sembla obtenir un benefici significatiu amb aquest posicionament, tant el ministeri d'Assumptes Externs com la comunitat de negocis espanyola coincideixen en assenyalar que Moscou ni facilita l'accés al mercat rus ni mostra un particular suport polític a Madrid.

Les relacions econòmiques bilaterals, encara que prometedores en alguns sectors com l'agrari, no són particularment intenses. No obstant, ocupen un lloc destacat en l'agenda del govern espanyol. Actualment les sancions UE-Rússia i el veto rus han tingut un impacte moderat dins de l'economia espanyola, concentrat sobretot en el sector agrari. Però la seva consolidació i ampliació podrien tenir efectes molt negatius, particularment en sectors clau com l'energètic, el ferroviari i el de tecnologies avançades. En aquest àmbit de discussió, l'impacte de les sancions no sols s'ha d'avaluar en termes dels recursos invertits fins el moment, sinó que poden significar el tancament d'un mercat que presenta uns costos molt elevats per poder-s'hi establir, liquidant tots els esforços realitzats fins al moment.

## **4.2 Impacte de les sancions a l'Estat espanyol**

Les contramesures russes amb resposta a les sancions de la Unió Europea, poden significar per Espanya unes pèrdues de prop de 550 milions d'euros anuals, segons la taula 2, en productes agraris, susceptibles de ser incrementats al tancament futur d'aquest mercat, tenint en compte que s'hagués mantingut el nivell d'exportacions tant en volum com en preu des de l'any 2014 fins a l'actualitat.

### *4.2.1 Impacte comercial*

Des de principis de la dècada anterior, les exportacions espanyoles a Rússia van créixer continuadament fins assolir un pic l'any 2008, quan es va registrar un valor de 2.836,9 milions d'euros en exportacions a Rússia. Com a conseqüència de la crisi, l'any 2009 les exportacions van disminuir, però a partir d'aquest any van anar creixent fins l'any 2012, any en que es va exportar a Rússia per un valor de 2.950,8 milions d'euros, superant el màxim assolit l'any 2008. Tot i això, l'any 2018 les vendes a Rússia es van reduir a 2.818,3 milions d'euros. Aquesta contracció en les vendes espanyoles a Rússia en aquest últim any es poden explicar per les restriccions a les importacions introduïdes per Moscó el mateix any 2013 que van afectar a productes càrnics, peixos i mariscs i làctics, justificats per motius sanitaris. De fet, en cas d'haver-se mantingut les exportacions d'aquest tipus de productes l'any 2013 en el mateix nivell que els precedents, el volum d'exportacions espanyoles hagués crescut.

Per apreciar l'impacte de les sancions russes es pot analitzar l'evolució de les exportacions fins l'agost de l'any 2014 i comparar-la amb els anys anteriors. El cas que més crida l'atenció correspon a les partides d'animals i carns. Aquestes partides s'havien reduït a la meitat l'any 2013 respecte l'any anterior, es a dir de 251 milions d'euros a 125,8 milions d'euros, l'any 2014 havien quedat pràcticament liquidades i sols van registrar un valor de 9,2 milions d'euros, segons es pot veure en les següents taules.

En el cas dels productes vegetals, també afectats per les sancions, s'observa que es produeix una contracció continua des de l'any 2012. Encara que, la reducció de l'any 2013 es atribuïble a altres circumstàncies alienes al veto rus. De fet, l'evolució de les exportacions espanyoles de productes vegetals pel trimestre comprés entre març i maig (abans de l'efecte de les primeres sancions), mostra una reducció l'any 2013 respecte l'any 2012 de les exportacions d'aquests productes fins assolir els 48,4 milions d'euros, però, abans del veto rus de l'any 2014, aquestes van augmentar fins a 61 milions d'euros.

Després d'aquests veto rus de l'any 2014, les exportacions de productes d'origen vegetal a Rússia van quedar pràcticament liquidades com va passar amb els productes d'origen animal de l'any anterior.

Les sancions permeten intuir que, com efecte colateral, les mesures restrictives aplicades l'any 2013 s'anirien consolidant. En aquest sentit, si es considera que el nivell d'exportacions dels productes càrnics i vegetals l'any 2012 (abans de qualsevol restricció comercial aplicada per Rússia) va ser superior a 550 milions d'euros, prop del 20 per cent del total de les exportacions espanyoles a Rússia. Amb la consolidació de les sancions per part de Rússia als països de la Unió Europea, es pot estimar en aquesta quantitat les pèrdues per l'economia espanyola.

#### 4.2.2 *Impacte en el sector serveis: turisme*

Uns dels components rellevants de les relacions entre l'estat espanyol i Rússia és el turisme, en especial el d'aquests últims a Espanya. Durant la segona meitat de la dècada anterior es va consolidar una tendència al creixement de les estades de turistes a l'estat espanyol, que va culminar l'any 2008 amb una xifra que superava el mig milió de turistes. L'any 2009, també com a conseqüència de la crisi, va haver-hi una reducció d'aquesta xifra, però a partir d'aquell moment, el creixement ha estat destacable, l'any 2012 es va superar la xifra d'1,2 milions de turistes i l'any 2013 gairebé es va assolir la xifra d'1,6 milions de turistes russos. L'any 2013, Rússia va ser el mercat emissor que més va créixer, quadruplicant-se el nombre de turistes des de l'any 2009. El nivell de despesa d'aquests turistes es considera bastant elevat, l'any 2013 va superar els 2.200 milions d'euros tot i què sols significa el 2,7 per cent de les arribades a l'estat espanyol. Tant significatiu era, que el govern espanyol va considerar aquest mercat prioritari amb grans expectatives de futur, i per aquest motiu, es considerat com a tal en el Pla Nacional Integral de Turisme 2012-15.

Però, actualment, i degut a les sancions i a l'estancament de les relacions entre la Unió Europea i Rússia, el mercat turístic rus presenta símptomes d'estancament i de fet, el nombre de turistes ha anat disminuint progressivament des de l'any 2014, aquesta xifra ha arribat a disminuir fins un 33,6 per cent sobre els anys anterior al veto, aquest fet no es degut solament a l'estancament de les relacions bilaterals, els russos han vist una apreciació de l'euro entorn al 69 per cent, el que suposa un encariment de l'estat espanyol per aquests.

La reducció en el creixement econòmic i la debilitat del ruble que ha presentat una tendència a la depreciació han afectat al mercat rus. Aquest últim factor pot haver-se vist accentuat per les sancions nord-americanes i europees. Aquestes circumstàncies han fet disminuir els ingressos de la població russa, frenant així les seves pretensions de viatjar, entre altres destins, a l'estat espanyol.

La caiguda de turistes russos s'explica en menor grau per l'annexió de Crimea a Rússia, fet explicat en l'apartat 2.2. Aquest nou territori rus constitueix una plataforma turística rellevant, que durant el primer estiu del veto rus es va popularitzar entre la població russa degut a un efecte moda, però amb capacitats inferiors per fer ombra a l'estat espanyol, almenys de moment. No obstant la consolidació de un ruble depreciat pot establir Crimea i en general la costa russa del mar Negre com un competidor directe als destins turístics espanyols.

#### 4.2.3 *Impacte en els fluxos d'inversió de Rússia a l'estat espanyol*

Les inversions russes a Espanya són residuals. Mentre que durant els anys 2008, 2009 i 2010 van ser de 31,5 milions d'euros, entre els anys 2011 i 2013 van créixer fins als 114,2 milions d'euros. Entre els sectors als que es va destinar més recursos es troba, l'immobiliari, l'hostalera i la restauració. També són importants les inversions en activitats comercials, relacionades amb l'adquisició de vehicles, així com les de tipus turístic. És a dir, gran part de les inversions russes a l'estat espanyol estan orientades cap a l'atenció als propis russos ubicats temporal o definitivament a Espanya. És destacable que l'any 2012 els russos van ser els segons compradors estrangers de cases a l'estat espanyol després dels anglesos.

Les sancions han tingut un impacte menor en les inversions immobiliàries degut a que estan centrades en la comunitat russa que ja tenia una relació directa amb Espanya. No obstant, les sancions van generar un procés d'incertesa o desconfiança en la situació de les propietats adquirides per ciutadans russos a l'Estat, derivades d'un major control sobre el supòsit d'estendre restriccions de moviments o d'inversions a tots els ciutadans russos i no sols a uns quants dirigents. Aquesta situació, juntament amb la devaluació del ruble, han conduït a una reducció en el volum d'inversions d'aquest tipus per part de russos a l'estat espanyol.



#### 4.2.4 *Impacte en els fluxos d'inversió de l'estat espanyol a Rússia*

En el cas espanyol, les inversions són de major volum que les realitzades en sentit invers, però tampoc adquireixen unes grans dimensions. Durant els anys 2008, 2009 i 2010, aquestes inversions van ser de 528,4 milions d'euros però es van reduir a 218,2 milions d'euros en el període que va de 2010 a 2013. Les inversions espanyoles es concentren en el sector metal·lúrgic i en la fabricació i comercialització de vehicles. Durant els últims 3 anys previs al veto rus es van realitzar inversions rellevants en el sector químic i fins i tot en el sector financer. En aquest cas, com en el rus, no s'ha percebut afectació per les sancions i restriccions aplicades als altres àmbits i no sembla que el govern rus vagi a adoptar mesures especials que ho perjudiquin.

#### 4.2.5 *Afectació a les col·laboracions entre Rússia i l'estat espanyol*

Una de les col·laboracions més importants entre Rússia i l'estat espanyol és en matèria energètica, una partida que finalment, va ser inclosa dins de l'àmbit de les sancions de la Unió Europea cap a Rússia. En primer lloc destaquen les activitats de Repsol, aquesta empresa va arribar a Rússia l'any 2006, quan va adquirir part de l'empresa West Siberian Resources. Posteriorment, l'any 2011, va arribar a un acord de col·laboració amb l'Alliance Oil Company per crear una societat conjunta, AROG, dins l'àmbit de l'exploració i extracció de petroli. En termes productius, Repsol compta amb els drets en 27 blocs, dels que 13 es troben en explotació i 14 en desenvolupament. Com a resultat de la seva activitat, l'any 2013, abans del veto rus, va aconseguir incorporar en el seu haver 14.600 barrils de petroli al dia, es van incrementar a 17.640 barrils després del veto. Per tant podem dir que no s'han vist afectats pel veto rus.

L'empresa Técnicas Reunidas, per la seva part, ja tenia experiència en el mercat rus. L'any 2006, en particular, va contribuir en les obres d'enginyeria per la reconstrucció d'una planta de refinament de petroli en l'extrem orient de Rússia. L'any 2013 aquesta empresa va aconseguir un contracte per valor de 1.100 milions d'euros amb Lukoil per realitzar el disseny de la construcció d'una planta de refinament de gasoil a Volgograd. Entre altres empreses com Iberdrola.

Un altre àmbit rellevant productiu és el dels béns d'equip. L'any 2013, el govern rus, va mostrar un gran interès per construir una xarxa de trens d'alta velocitat. En aquest cas l'empresa Talgo, es trobava ben posicionada. L'any 2011 va guanyar, juntament amb Adif, un contracte per fabricar 6 trens de 20 vagons cadascun. Però, la crisi econòmica

a Rússia i les sancions sumades a la voluntat de les autoritats russes de realitzar una substitució de les importacions, com a reacció a les sancions imposades, limiten les expectatives espanyoles d'ampliar aquest tipus de negocis a Rússia.

Una menció especial requereix el cas d'Indra, empresa del sector de les tecnologies de la informació i la comunicació, que havia aconseguit establir un acord de col·laboració amb Rostej, una empresa del mateix sector russa, per desenvolupar projectes conjuntament en l'àrea de tecnologies avançades. Però, degut a que l'empresa russa ha caigut dins de les sancions, per integrat altres empreses de defensa, les perspectives de futur van quedar en dubte. Altres empreses espanyoles d'aquest sector no han vist perjudicada la seva activitat degut a que el veto no ha afectat a aquest sector en concret, encara que poden veure's perjudicades en cas de que s'ampliïn.<sup>4</sup>

### **4.3 Quantificació de l'impacte de les sancions russes**

L'impacte total de les sancions russes sobre les exportacions espanyoles s'estimen en una caiguda de 531.211 milers d'euros en les partides aranzelàries principals l'any 2017 respecte l'any 2012, suposant que s'hagués mantingut el nivell d'exportacions dels anys anteriors, tant en volum com en valor de les mateixes. Aquesta xifra es refereix a les exportacions reflectides en els comptes de resultats dels exportadors espanyols, que no s'ha de confondre amb la xifra de les importacions russes procedents de l'estat espanyol, sempre superiors a les exportacions.

Les xifres de la taula 3 són superiors a les de la taula 2 degut a que les exportacions espanyoles es calculen amb l'incoterm EXW (Ex Works), mentre que les importacions per part de Rússia són calculades amb l'incoterm DDP (Delivered Duty Paid) que inclou el transport i els pagament a les duanes.

---

<sup>4</sup> De Pedro (2015)

TAULA 2: Evolució de les exportacions espanyoles a Rússia. Principals partides aranzelàries

Codi TARIC	Descripció del producte	Exportacions espanyoles a Rússia (milers d'euros)								
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Diferència 2017-2012
'02	Carn i despulles comestibles	132.685	197.532	262.133	115.954	6.735	-	98	-	-262.133
'03	Peixos i crustacis, mol·luscs i altres invertebrats aquàtics	21.746	22.978	27.769	11.910	287	-	-	-	-27.769
'04	<i>Llet i productes lactis; ous d'au; mel natural; productes comestibles d'origen animal ...</i>	4.480	3.395	3.550	3.773	4.869	5.978	3.076	4.532	982
0406	Formatges i mató	1.633	1.564	1.286	1.627	244	505	1	-	-1.286
'07	Hortalisses, plantes, arrels i tubercles alimentaris	22.221	33.200	51.382	72.162	46.312	14	59	108	-51.274
'08	Fruites i fruits secs comestibles; escorces de cítrics (cítrics), melons o síndries	115.793	184.355	189.044	157.893	105.325	92	236	295	-188.749

<b>TOTAL DIFERÈNCIA PRINCIPAL PARTIDES ARANZELÀRIES 2017-2012</b>	<b>-531.211</b>
---	-----------------

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Trademap, Comtrade, Dades en Euros

TAULA 3: Evolució de les importacions russes de productes espanyols. Principals partides aranzelàries

Codi TARIC	Descripció del producte	Exportacions espanyoles a Rússia (milers d'euros)								
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Diferència 2017-2012
'02	Carn i despulles comestibles	150.891	214.634	272.880	136.149	5.241	-	-	-	-272.880
'03	Peixos i crustacis, mol·luscs i altres invertebrats aquàtics	25.344	26.820	28.633	15.182	301	-	-	-	-28.633
'04	<i>Llet i productes lactis; ous d'au; mel natural; productes comestibles d'origen animal ...</i>	6.311	6.897	8.244	4.663	5.086	6.685	3.296	5.610	-2.634
0406	Formatges i mató	3.211	4.912	5.882	2.344	705	1.185	-	-	-5.882
'07	Hortalisses, plantes, arrels i tubercles alimentaris	60.190	96.108	136.737	180.958	117.466	-	-	17	-136.720
'08	Fruites i fruits secs comestibles; escorces de cítrics (cítrics), melons o síndries	173.243	291.652	334.400	282.774	196.280	200	165	250	-334.150
<b>TOTAL DIFERÈNCIA PRINCIPAL PARTIDES ARANZELÀRIES 2017-2012</b>										<b>-778.265</b>

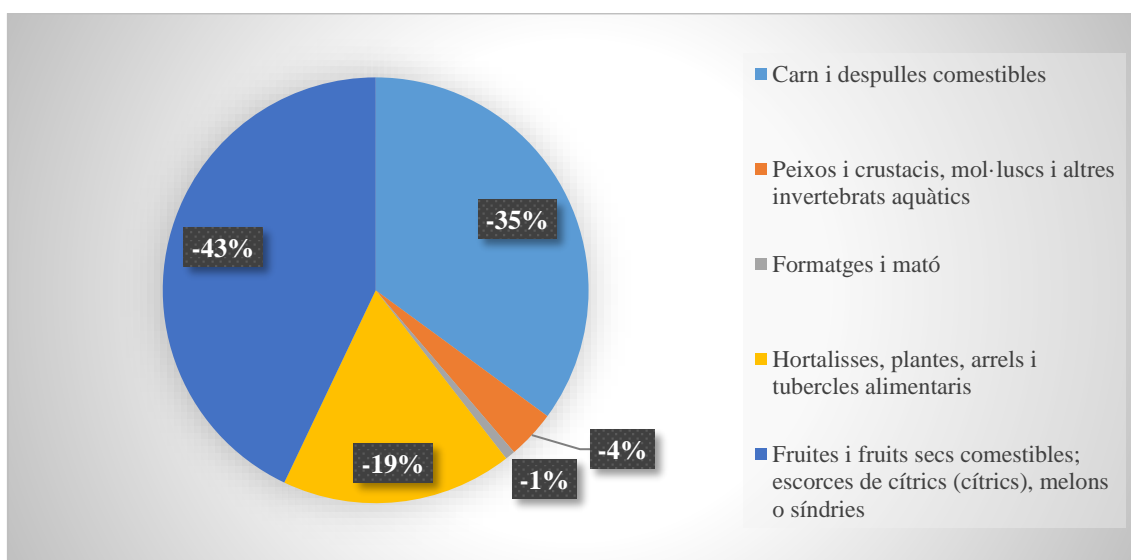
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Trademap, Comtrade, Dades en Euros

Si analitzem les dades de la Taula 3 sobre les dades de les exportacions espanyoles a Rússia, l'efecte de les sancions i el veto rus es pot quantificar en una reducció de 531.211 milers d'euros en les partides aranzelàries més afectades.

Pel que fa a la taula 4, l'impacte total de les sancions russes sobre les importacions russes de productes espanyols s'estimen en una caiguda de 778.265 milers d'euros en les partides aranzelàries principals l'any 2017, respecte l'any 2012.

Les xifres de la taula 4 són superiors a les de la taula 1 degut a que les exportacions espanyoles es calculen amb l'incoterm EXW (Ex Works), mentre que les importacions per part de Rússia són calculades amb l'incoterm DDP (Delivered Duty Paid) que inclou el transport i els pagament a les duanes.

Gràfic 1: Reducció de les importacions russes procedents d'Espanya entre 2012 i 2017



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Trademap, Comtrade, Dades en Euros

A continuació, en el següent apartat, s'analitzaran els diferents efectes en les partides aranzelàries principals i més afectades per les sancions mostrades en el gràfic.

En aquest apartat, prendré com a any base, el 2012, degut a que estudio varis productes i alguns d'ells ja van patir sancions l'any 2013, un any abans del veto rus.

## 4.4 Anàlisi de les principals partides aranzelàries

### 4.4.1 *Fruites i hortalisses*

#### 4.4.1.1 *Fruites*

La partida “Fruites i fruits secs comestibles; escorces de cítrics (cítrics), melons o síndries” ha sigut la que s’ha vist més afectada per l’efecte de les sancions i el veto rus. La reducció en les importacions russes de fruites i fruits secs entre 2012 i 2015 ascendeix a la quantitat de 334.150 milers d’euros, un 43% de la caiguda total.

Entre els diferents productes inclosos dins d’aquesta partida, els que s’han vist més afectats per les sancions són els fruits d’os. Aquesta partida, que inclou els albercocs, cireres, préssecs, prunes i nectarines, ha disminuït en 153.489 milers d’euros entre els anys anteriors al veto i els posteriors. Segueixen a aquesta partida els cítrics amb un descens de 98.836 milers d’euros. Una altra partida especialment afectada es la de les pomes, peres i codonys, amb una disminució estimada de 17.246 milers d’euros.

Les importacions totals de fruita i fruits secs per part de Rússia procedents de tot el món ha disminuït un prop d’un 26 per cent respecte l’any 2012. Rússia ha afrontat la disminució d’entrada de fruites originàries dels països sotmesos a les sancions recurrent principalment a exportacions procedents de Bielorússia, Moldàvia, Pakistan i Geòrgia, alhora que ha incrementat la importació de fruita dels orígens tradicionals com són: Equador, Turquia, Xina, Marroc, Sudàfrica, Sèrbia i Egipte.

#### 4.4.1.2 *Hortalisses*

La partida “Hortalisses, plantes, arrels i tubercles alimentaris” ha experimentat una caiguda de 136.720 milers d’euros, això suposa un 19 per cent del total de la reducció en les importacions russes d’hortalisses espanyoles.

Dins d’aquest grup, el producte més afectat han sigut els tomàquets, amb un descens en les importacions de 50.808 milers d’euros, un 37% de la disminució total en la partida d’hortalisses. Seguida pels cogombres, amb una caiguda propera als 25.450 milers d’euros. Pel que fa a la partida de enciams i altres, aquesta registra una reducció de 15.250 milers d’euros.

Les importacions totals d'hortalisses procedents de tot el món van caure un 8,6 per cent respecte l'any 2012. Els principals subministradors com la Xina, Turquia i Israel, han mantingut les seves posicions mentre que els països afectats per les sancions han vist la caiguda de la seva posició fins a un lloc residual. Han aparegut nous proveïdors alternatius com: Macedònia, Iran, Egipte pels tomàquets, Iran i Armènia pels cogombres i finalment Tunis, Bielorússia i Marroc pels enciams.

#### 4.4.2 *Carns i transformats càrnics*

##### 4.4.2.1 *Carn*

La segona partida d'exportacions espanyoles amb major reducció registrada en el període 2012-2017 és la dels productes càrnics, que representa un 35% de la reducció total.

L'any 2012 Rússia va importar de l'Estat espanyol productes càrnics per valor de 272.880 milers d'euros. L'any 2017 aquest valor es va reduir a zero, degut a les sancions i el veto rus de l'any 2014, de fet, es mantenen a 0 des de l'any 2015.

Cal subratllar que en el cas de la carn, l'efecte de les sancions imposades l'any 2014 es va unir a les mesures adoptades el març de l'any 2013 per part de l'Agència Federal de Control Veterinari i Fitosanitari de Rússia, que es van traduir en una reducció del nombre d'empreses homologades per exportar aquests productes a Rússia.

Aquestes mesures es van traduir en una forta caiguda de les importacions russes procedents d'Espanya ja l'any 2013. Per altra banda, el procediment per aconseguir noves homologacions està actualment aturat, no existeix la possibilitat d'augmentar el nombre d'empreses exportadores, que juntament amb el veto, han aconseguit convertir en residuals les exportacions espanyoles a Rússia.

Dins dels productes càrnics, la partida més afectada és la carn de porcí, amb una reducció del 59 per cent, valorada en 161.011 milers d'euros. Seguida per les partides de porc i despulles animals.

La major part de la caiguda de les importacions russes de carn procedents de l'Estat espanyol va tenir lloc en el segon semestre de l'any 2013, com a conseqüència de la imposició de les barreres tècniques per les autoritats russes el març de l'any 2013 i el febrer de l'any 2014.

Cal destacar que degut a les inversions realitzades en la indústria local, Rússia, en l'actualitat, s'apropa a l'autosuficiència en el sector porcí i les seves exportacions a la resta del món han augmentat de forma important.

Pel que fa a la distribució de les importacions per països, juntament al creixement dels altres proveïdors tradicionals com Brasil, Paraguai i l'Argentina, han augmentat les importacions procedents de Bielorússia, l'Índia i Sèrbia.

#### 4.4.2.2 *Transformats càrnics*

Les exportacions de transformats càrnics s'agrupen sota dos codis aranzelaris TARIC diferents: 1601, embotits i productes similars de carn, despulles o sang; preparacions alimentàries a base d'aquests productes i 0210, carn i despulles comestibles, salats o amb salsa, secs o fumats; farina i pols comestibles, de carn o despulles.

Aquestes partides d'importacions de productes espanyols s'han vist reduïdes a zero com l'apartat anterior. Tradicionalment Rússia importava aquests productes inclosos en aquestes dues partides aranzelàries de Lituània, Espanya, Letònia i EEUU. Al reduir-se a zero aquestes importacions l'any 2015, van ser substituïdes per productes procedents de Bielorússia, Sèrbia i Kazajastan.

#### 4.4.3 *Peix i mariscs*

Les importacions russes de peix procedents de l'Estat espanyol han registrat una disminució de 28.633 milers d'euros entre els anys 2012 i 2017, aquesta reducció significa un 3,6 per cent de la reducció total.

Dins de les partides que inclou aquest àmbit, la més afectada és el peix congelat, en la que l'Estat espanyol ha registrat un descens de 22.220 milers d'euros, que representa un gairebé un 78 per cent del descens total de peix importat d'Espanya. Seguida per la partida de mol·luscos, els filets i altres carns de peix.

En la partida de peix també s'hi ha de distingir l'efecte de les sancions de la reducció en les importacions produïda per les barreres tècniques introduïdes l'any 2013, similars a les de l'apartat 4.4.2.1.



Les importacions totals de la partida “Peixos i crustacis, mol·luscs i altres invertebrats aquàtics” procedents de la resta del món van caure un 32% a l’implementar-se les sancions. Dels països no afectats per les sancions, s’han mantingut importacions de Xile, la Xina, Islàndia o Vietnam, que tradicionalment ja exportaven peix a Rússia. Els països que han augmentat les seves exportacions a partir de la imposició de les sancions son les Illes Fèroe, Bielorússia i Groenlàndia.

#### 4.4.4 *Formatge*

Pel que fa als làctics, l’Estat espanyol no exportava llet ni mantega a Rússia, però sí formatge. La reducció en la partida “Formatge i mató” ascendeix a 5.882 milers d’euros. La major quantitat d’aquestes exportacions, un 64 per cent, corresponia a formatge rallat o en pols, la resta, un 26 per cent, corresponia a la resta de formatges.

En la partida “Formatge i mató” també s’hi té que distingir l’efecte de les sancions de la reducció en les importacions produïda per les barreres tècniques introduïdes l’any 2013, com en els anteriors apartats.

La partida “Formatge i mató” està compresa en la partida “Llet i productes lactis; ous d’au; mel natural; productes comestibles d’origen animal ...”. Aquesta partida no ha vist reduïda la seva quantia de manera tant notable degut a que comprèn també la partida “Ous d’au amb closca, frescos, conservats o cuits” que no ha vist disminuït el seu nombre d’importacions, sinó que per contrari ha augmentat.

Abans de la imposició de les sancions, el formatge era importat en la seva major part de països europeus, essent els principals, Alemanya, Ucraïna, Lituània i Holanda. Degut a les sancions imposades, l’any 2015 les importacions es van centrar en proveïdors com Bielorússia, l’Argentina o Uruguai. <sup>5</sup>

---

<sup>5</sup> Tinaut (2015)

## **5. Impacte sobre el mercat rus**

La imposició del veto sobre els productes agroalimentaris ha tingut un impacte elevat en el mercat rus. Després de la dràstica reducció d'importacions procedents dels països afectats, el mercat agroalimentari rus va experimentar episodis de desaprovisionament en diverses categories de productes, que en alguns casos es segueixen donant de forma puntual. Abans, Rússia ja era un país amb alta dependència en el sector agroalimentari, en especial en sectors com el de la carn i els làctics, un fet que s'ha multiplicat.

La menor oferta ha provocat a més a més una tendència alcista en els preus dels productes, que s'ha traduït en un encariment del cost de la vida a Rússia.

Davant aquesta situació, les autoritats russes es van veure en l'obligació de buscar fonts alternatives per abastir el seu mercat intern.

El govern ha aprofitat aquesta situació per impulsar la producció interna, dissenyant i executant un pla d'autosuficiència agroalimentària, que pretén assolir aquest objectiu l'any 2020. Des de la imposició de les sancions, Rússia ha elevat considerablement la seva producció nacional, buscant abastir el seu propi mercat i en alguns casos, invertint la tendència al passar d'importador tradicional a exportador net, aquest procés s'ha vist afavorit per la depreciació del ruble davant les principals divises. Els productors russos han augmentat la seva participació en el mercat i s'ha dut a terme una important promoció del producte nacional.

Per altra banda, s'han buscat proveïdors alternatius per als productes sancionats. Països de Llatinoamèrica, antigues repúbliques soviètiques o països africans han passat a subministrar part dels productes inclosos en la llista del veto. Això ha suposat l'entrada de nous participants en el mercat, però també ha portat algunes conseqüències negatives en terme d'augment de preus i deteriorament de la qualitat, degut a majors distàncies i en conseqüència, major temps de transport.<sup>6</sup>

---

<sup>6</sup> Tinaut (2015)

## **6. Un cas concret, la demarcació de Lleida**

### **6.1 Establiment de la regió agrària de Lleida**

En el transcurs del segle XX, les terres de Lleida han mostrat una clara orientació cap a una important especialització agrària. Aquesta, ha portat la província de Lleida a convertir-se, avui per avui, en la capdavantera del sector agrari català, i també, alhora, de l'Estat espanyol.

A la part septentrional, més muntanyosa, hi predomina la ramaderia d'orientació lletera, en convivència amb una agricultura força subordinada, però sempre cap al sector ramader. D'altra banda, la part meridional es caracteritza per una agricultura de regadiu moderna i mecanitzada, tot i que també podem trobar-hi sectors de secà amb predomini del conreu extensiu de cereals, vinya i olivera. També, en aquesta part meridional, hi ha un sector ramader important on s'han imposat les noves fórmules de producció de caire industrial, generalment en granges d'integració.

Ha estat en la zona meridional, on l'extraordinari desenvolupament de les infraestructures de regadiu ha possibilitat la configuració d'un espai regat de primer ordre i l'expansió d'una rica i diversificada agricultura intensiva, cal remarcar que la zona regada de les terres de Lleida representa el major espai continu en regadiu de Catalunya, amb més del 50 per cent del total, xifra que preveu augmentar amb la implantació del futur canal Segarra-Garrigues.

A partir de finals dels anys cinquanta i començament dels anys seixanta, es produí un extraordinari "boom" de la fructicultura que va propiciar l'aparició arreu de la demarcació plantacions de pomera, perera i presseguer.

El creixement accelerat de plantacions regulars de noves varietats d'arbres fruiters en una ampla zona de regadiu al sud-oest de la província i centrada sobre la ciutat de Lleida, ha estat, sens dubte, un dels principals fenòmens ocorreguts a l'agricultura catalana i espanyola dels últims temps. Aquest fenomen ha comportat fortes implicacions geogràfiques i socio-econòmiques. Geogràfiques en el sentit de l'amplitud espacial assolida per l'expansió fruítera, per les transformacions dels usos del sòl i de les estructures productives, entre altres manifestacions i socio-econòmiques en virtut de la modificació de l'estructura social i econòmica de la zona i l'establiment de la fructicultura

com a motor del sector agrícola i dinamitzadora d'altres sectors productius de la demarcació.

En relació a les implicacions geogràfiques, la difusió territorial de la fructicultura va ser ràpida i ben aviat sobrepassà la divisió administrativa del territori. Des dels inicis, a les veïnes comarques aragoneses, Baixi Cinca i l Llitera van aparèixer les primeres plantacions de fruiters. D'altra banda, l'extensió de la fructicultura ha comportat l'aparició d'un territori peculiar i amb profundes implicacions paisatgístiques.

Pel que fa a les implicacions socio-econòmiques, hem de considerar que l'expansió del conreu dels arbres fruiters va suposar un autèntic canvi en l'estructura productiva del sector agrícola de la zona. Com assenyala Sabartés (1994), amb l'aparició de la fruita s'introdueixen per primera vegada en el camp de Lleida criteris de rendibilitat i d'explotació capitalista.

En relació amb l'anterior, la fruita dolça es consolidà, progressivament, com el motor econòmic del sector agrícola i cada vegada són més els municipis on la fructicultura representa la principal aportació, en ocasions de manera aclaparadora, al conjunt de la renda final agrícola.



*Agricultora en el procés de recol·lecció de préssec en els inicis de la regió fruitera de Lleida*

La gran importància adquirida pel sector de la fruita dolça dins la regió agrària de Lleida ja apuntava maneres des dels anys 20, quan van sorgir les primeres temptatives per introduir el conreu de noves varietats de fruiters, però no va ser fins l'any 1970 que es va consolidar la terminologia de regió fruitera de Lleida. Aquesta terminologia definiria el perfil de la zona, ritme d'expansió, delimitació, sistemes de conreu, produccions i comercialització, entre altres aspectes.

Els pagesos, en els moments d'inici i expansió de la regió, van veure com la fruita deixava de ser un complement de l'economia pagesa per a convertir-se, en molts casos, en la seva única font d'ingressos.<sup>7</sup>

---

<sup>7</sup> Sabartés (1994)

## 6.2 Exportació de la fruita de Lleida

Les diferents sinergies que existeixen avui en dia, han permès consolidar la fortalesa exportadora de la demarcació de Lleida. Aquestes sinergies en els avanços en logística i transport, així com la millor experiència en la internacionalització de les empreses exportadores. Això ha permès situar la fruita de Lleida en una posició de lideratge en el sector. Tot i aixó, el sector exportador lleidatà, com la resta dels sectors de l'Estat espanyol, hauria de desenvolupar una alternativa al transport per carretera. La solució passa, en primer lloc, per una major presència exterior de les empreses exportadores mitjançant la creació de plataformes de comercialització i distribució en destí i en segon lloc, pel desenvolupament d'una alternativa intermodal camió-vaixell-camió.

Aquest apartat es centrarà en l'estudi i l'anàlisi de les exportacions de la partida 08 - *Fruits / Fruits / S. Conserva*. Aquesta partida és la més exportada de les terres de Lleida, situant-se al voltant d'un 20 per cent del total de les exportacions del territori al llarg dels anys d'estudi, seguida per la partida 15 - *Greixos d'origen animal* amb un 15 per cent de les exportacions. La tercera partida seria la 02 - *Carns i despulles comestibles* amb un 7 per cent de les exportacions. Aquestes dades surten reflectides en l'Annex 1.

Les dades de les exportacions de la demarcació de Lleida de l'estudi s'han extret de DataComex i s'ha realitzat amb el valor comptable dels exportadors, calculades amb l'incoterm EXW.

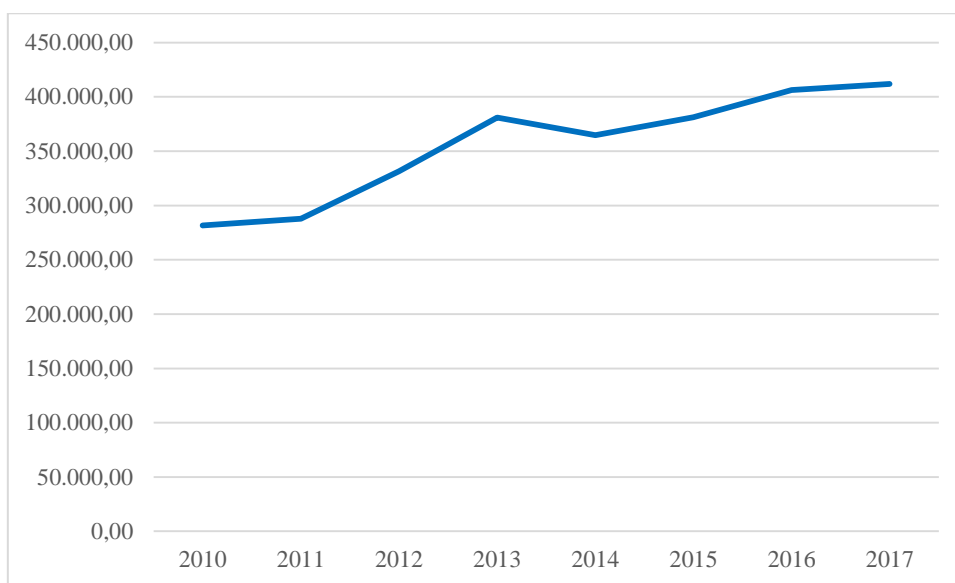
TAULA 4: Total exportacions de fruita. Província de Lleida. 2010-2017

(xifres en milers d'euros)

Any	Total exportacions	Exportacions partida 08	Percentatge
2010	1.328.482,97	281.734,54	21%
2011	1.433.750,92	287.686,29	20%
2012	1.609.845,17	331.552,81	21%
2013	1.733.150,05	380.865,01	22%
2014	1.700.008,81	364.639,67	21%
2015	1.868.397,09	381.388,82	20%
2016	1.953.079,70	406.409,11	21%
2017	2.074.236,77	412.036,17	20%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex

Gràfic 2: Evolució de les exportacions de fruita de Lleida. Milers d'euros



Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex

Pel que fa a les exportacions de fruita de les terres de Lleida en el període comprès entre els anys 2010 i 2017, aquestes han crescut en 124.674,57 milers d'euros.

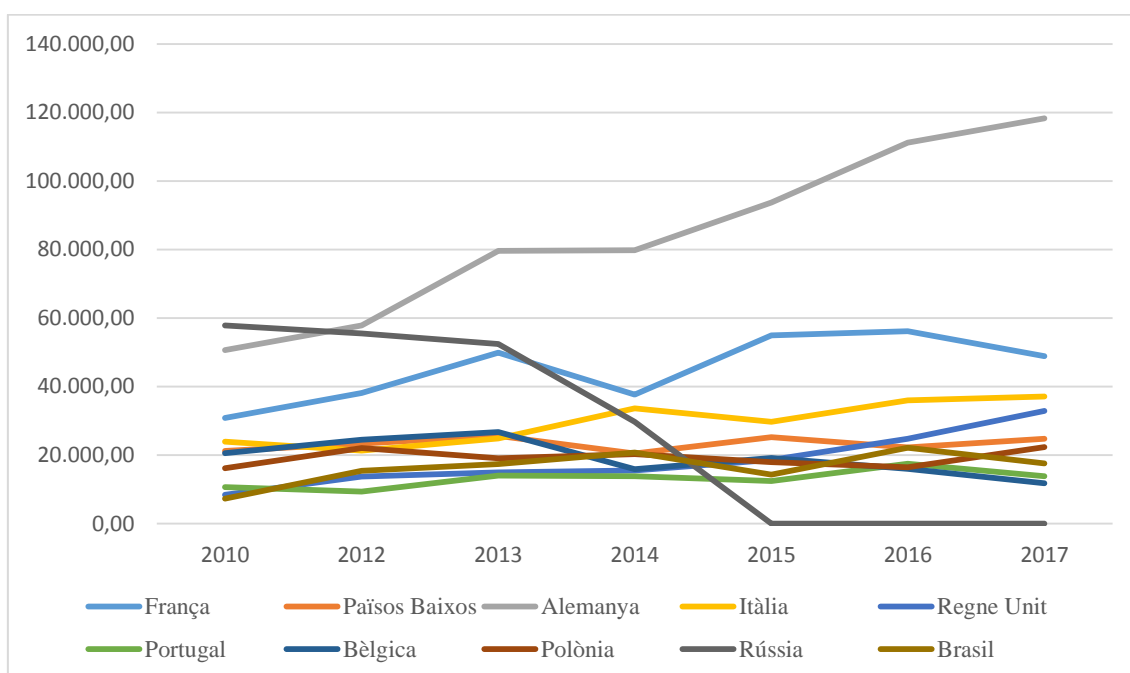
Les exportacions han anat creixent de manera constant al llarg d'aquests set anys, tret de l'any 2014, any en que va entrar en vigor el veto rus i les sancions imposades per govern de Moscou. Encara que el sector productiu i exportador de fruita de les terres de Lleida es va veure afectat per aquesta restricció en les importacions provinents de la Unió Europea, en l'exercici posterior, i en els que el segueixen, va saber trobar noves oportunitats de mercat i fins i tot, aquest valor va créixer en 31.171,16 milers d'euros.

Els països on més fruita s'ha exportat des de Lleida en tot el període 2010-2017 han estat els següents:

Alemanya	636.274,04	Països Baixos	180.992,64	Brasil	129.877,35
França	345.875,08	Bèlgica	154.450,08	Portugal	99.904,39
Rússia	254.760,91	Polònia	149.157,79		
Itàlia	231.851,81	Regne Unit	138.149,67		

Aquestes xifres, en milers d'euros, mostren el total de les exportacions en el període comprés entre els anys 2010 i 2017. Es veu la importància que tenia el mercat rus en aquestes exportacions, es troba en tercera posició, tot i que només s'hi va exportar fins l'any 2014. Si s'hagués continuat amb l'exportació a Rússia, aquest seria el primer mercat per volum d'exportacions.

Gràfic 3: Evolució de les exportacions de fruita lleidatana per països. Milers d'euros



Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex

Actualment, el principal destí de les exportacions és el mercat comú, essent Alemanya el país on més s'exporta. Des de l'entrada en vigor del veto rus, Rússia ha passat a estar a la cua dels mercats importadors de fruita lleidatana i han irromput amb força Alemanya i Brasil mentre que altres com França i Itàlia han augmentat però no amb un percentatge tant notori.

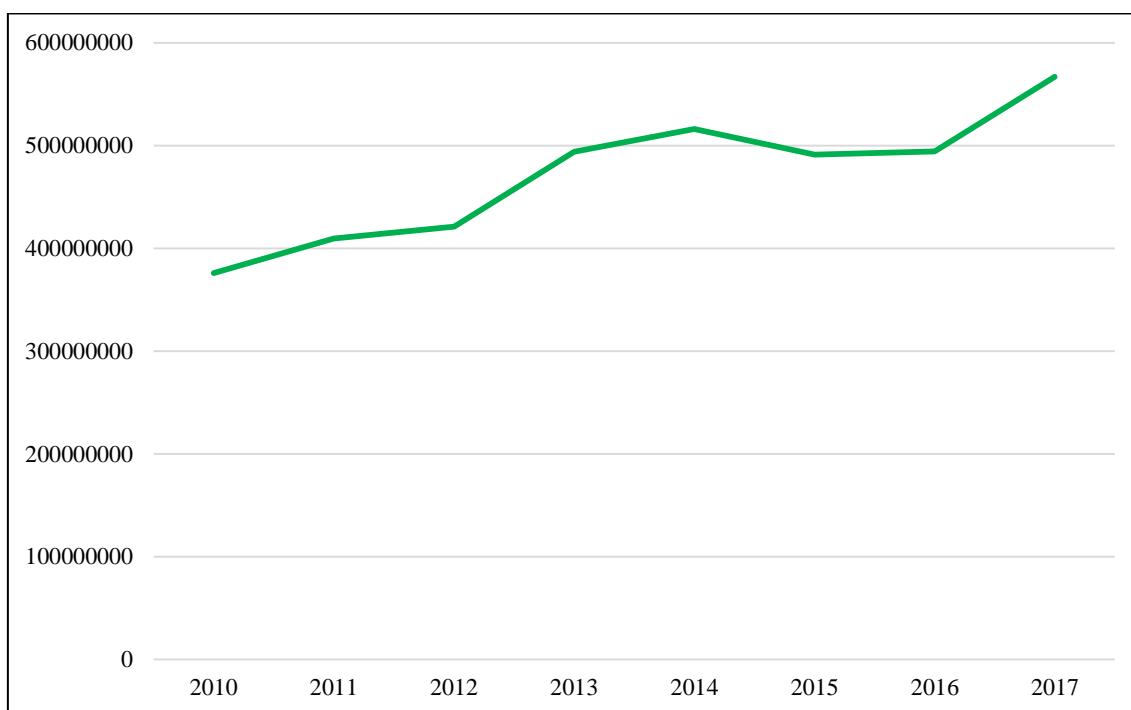
Si es té en compte els quilos exportats, aquests han augmentat any rere any, fins i tot entre els anys 2013 i 2014, encara que el valor de les exportacions fos menor. Aquest fet es degut a la davallada de preus que va seguir al veto rus, i que s'explicarà en el següent apartat. Els exportadors van continuar exportant fruita però havien de ser més competius en els nous mercats on volien entrar i això va comportar una caiguda dels preus. L'any

2015 el volum d'exportacions va caure, degut també a la crisi que arrossegava de l'exercici anterior, ara bé, ja amb un preu més alt, el valor de les exportacions va ser superior. Així doncs, tant el volum com el valor de les exportacions ha anat creixent de forma gradual.

En els gràfics podem observar com han evolucionat les exportacions de fruita de la demarcació de Lleida. La gràfica 2 ens mostrava el valor de les exportacions, en milers d'euros, i ara, la gràfica 4 recull les exportacions per volum, kilograms.

Apart de l'efecte del veto rus, la crisi de preus de la campanya anterior, 2017, un any on les exportacions van ser molt nombroses, però a un preu desastrós, que en molts casos no va arribar a cobrir les despeses de producció.

Gràfic 4: Evolució de les exportacions de fruita de la província de Lleida. Kgs de fruita



Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex

Dins de la partida 08 - *Fruites / Fruits / S. Conserva* cal esmentar que la partida més afectada és la 0809 corresponent a la fruita d'os (préssecs i nectarines), la qual ha sigut la més afectada tant pel veto rus com per la crisi de preus esmentada i comentarem a en el següent apartat.



### 6.3 Afectació de les sancions russes a la fruita de Lleida

En aquest apartat analitzarem l'efecte que han tingut les sancions russes sobre la producció i exportació de fruita dolça de les terres de Lleida, centrant-nos en cadascuna de les subpartides corresponents.

L'afectació a la demarcació de Lleida va relacionada amb l'afectació total a l'Estat espanyol, de fet, aquest territori exportava en la seva majoria productes fructícoles, un 20 per cent de les exportacions totals, per tant, en ser aquesta partida la més afectada per l'efecte de les sancions a l'Estat espanyol, podem dir que la regió de Lleida ha sigut una de les més afectades.

Els productors i empresaris lleidatans exportaven a Rússia des de fruita de pinyol fins a mandarines, fruits de tot tipus, aquestes exportacions s'han vist reduïdes a un valor residual. Aquests productors i empresaris, en el moment d'inici de les sancions van manifestar la seva preocupació sobre la impossibilitat de recol·locar a altres mercats europeus la producció que es destinava a Rússia. El pas del temps ha deixat veure que aquesta recol·locació ha estat possible, tot i què, això ha suposat pèrdues degut a la caiguda de preus per tal de que fossin més competitius en els nous mercats.

S'analitzaran les partides aranzelàries del codi TARIC 08 corresponents als productes fructícoles exportats per les empreses lleidatanes a Rússia entre els anys 2010 i 2017. Les partides exportades en qüestió són les següents: Taronges, Mandarines, Pomelos i Llimons, corresponents a la partida de Cítrics, frescos o secs, les partides corresponents a Raïms i Melons i síndries, la partida de les Pomes i Peres, la partida corresponent a Albercocs frescos, Cireres, Préssecs i nectarines, Prunes i aranyons i la partida Altres fruits on hi trobem Maduixes, Gerds i Caquis.

De totes aquestes partides les més afectades són la *Pomes, peres i codonys* i la *Albercocs, cireres, préssecs, inclosos els alberges i nectarines, prunes i aranyons*, aquesta última degut a que conté la partida 0809.30 Préssecs i nectarines (fruita d'os).

#### 6.3.1 *Quantificació de les pèrdues*

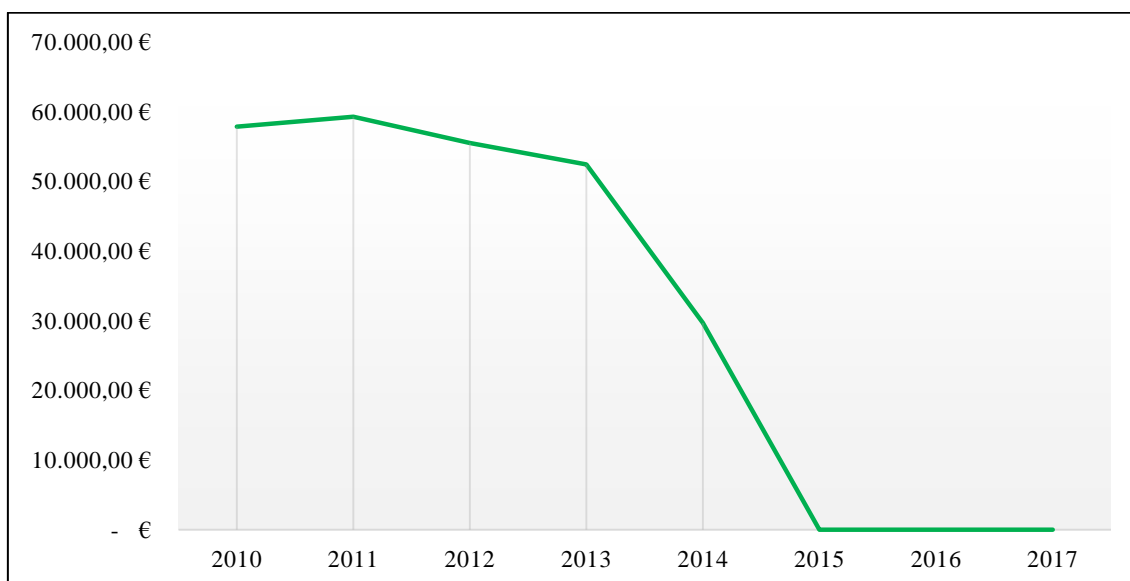
En aquest apartat passem a comentar la següent taula 6 on es mostra l'evolució de les partides anteriorment anomenades.

TAULA 5: Evolució de les exportacions lleidatanes a Rússia. Anys 201-2017. Milers d'euros.

Codi TARIC	Element	2010	%	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
0805	Cítrics, frescos o secs	2063,38	4%	4566,71	8%	6025,96	11%	3608,12	7%	2109,92	7%	0	0%	0	0%	0	0%
0805.10	Taronges	1158,33	56%	1790,58	39%	1843,4	31%	1067,58	30%	542,62	26%	0	0%	0	0%	0	0%
0805.20	Mandarines	591,45	29%	2376,14	52%	3368,77	56%	2304,38	64%	1172,25	56%	0	0%	0	0%	0	0%
0805.40	Pomelos	77,1	4%	32,5	1%	16,7	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
0805.50	Llimons	236,5	11%	367,49	8%	797,1	13%	236,16	7%	395,05	19%	0	0%	0	0%	0	0%
0806	Raïms	914,63	2%	285,5	0%	220,47	0%	56,82	0%	137,42	0%	0	0%	0	0%	0	0%
0807	Melons i síndries	23,99	0%	0	0%	21,79	0%	12,85	0%	22,75	0%	0	0%	0	0%	0	0%
0808	Pomes, peres i codonys	14106,78	24%	9522,1	16%	7187,57	13%	5526,08	11%	1269,74	4%	0	0%	0	0%	0	0%
0808.10	Pomes	4027,8	29%	5081,42	53%	1339,18	19%	411,09	7%	278,54	22%	0	0%	0	0%	0	0%
0808.20	Peres i codonys	10078,98	71%	4440,69	47%	5848,39	81%	5114,99	93%	991,2	78%	0	0%	0	0%	0	0%
0809	Albercocs, cireres, préssecs, inclosos els alberges i nectarines, prunes i aranyons	38841,89	67%	43112,61	73%	40052,65	72%	40863,13	78%	26162,09	88%	0	0%	0	0%	0	0%
0809.10	Albercocs frescos	181,64	0%	332,45	1%	232,05	1%	799,73	2%	330,62	1%	0	0%	0	0%	0	0%
0809.20	Cireres	498,73	1%	801,68	2%	357,26	1%	458,88	1%	508,38	2%	0	0%	0	0%	0	0%
0809.30	Préssecs i nectarines	37874,49	98%	41419,55	96%	38736,3	97%	39354,95	96%	24740,68	95%	0	0%	0	0%	0	0%
0809.40	Prunes i aranyons	287,04	1%	558,93	1%	727,04	2%	249,56	1%	582,41	2%	0	0%	0	0%	0	0%
0810	Altres fruits	1892,97	3%	1789,35	3%	2018,23	4%	2341,69	4%	3,71	0%	0	0%	0	0%	0	0%
0810.10	Maduixes	25,14	1%	0	0%	36,51	2%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
0810.20	Gerds	0	0%	3,46	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
0810.70	Caqui	1867,83	99%	1785,89	100%	1981,72	98%	2341,69	100%	3,71	100%	0	0%	0	0%	0	0%
08	<b>FRUITES / FRUITS / S. CONSERVA</b>	<b>57843,63</b>		<b>59276,28</b>		<b>55526,67</b>		<b>52408,69</b>		<b>29705,64</b>		<b>0</b>		<b>0</b>		<b>0</b>	

Font: JARC - Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex

Gràfic 5: Exportacions de fruita de la província de Lleida. Milers d'euros



Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex

En aquest anàlisi tindrem en compte el període comprès entre els anys 2010 i 2013 com a anys de plena exportació, degut a que l'agost de l'any 2014 va entrar en vigor el veto rus i per tant, les exportacions d'aquest exercici no corresponen a les d'un any natural. Cal esmentar que aquesta partida no es va veure afectada l'any 2013 per les restriccions imposades a altres productes d'importació, com els productes càrnics.

En primer lloc analitzarem les partides amb més producció i exportació a les terres de Lleida, Pomes, Peres, Préssecs i Nectarines.

#### 6.3.1.1 Pomes, peres i codonys

La partida 0808 comprèn les pomes i peres, productes típics de la producció fructícola de la demarcació de Lleida.

Les pomes, no han tingut tanta força en les exportacions lleidatanes a Rússia com els préssecs i nectarines i, en proporció a la producció que existeix en les terres de Lleida. Això es degut a que la major part de pomes importades per Rússia provenien de Polònia, un país amb alta producció d'aquesta partida. Les exportacions de poma lleidatana a Rússia van començar a disminuir l'any 2012, amb una reducció de 3.741,82 milers d'euros degut a la forta integració del mercat polonès en el mercat rus.

Pel que fa a les peres, l'evolució de les exportacions d'aquest producte, és diferent a la resta, aquestes tendeixen a disminuir. L'any 2010 s'exportaven peres a Rússia per un valor de 10.078,98 milers d'euros, aquesta xifra es va reduir a la meitat l'any següent i es va anar mantenint fins l'any 2014 amb l'arribada de les sancions.

Aquesta partida, en proporció a la producció existent en les comarques de Lleida no té suficient presència en el total de les exportacions tot i tractar-se de productes típics de la producció de la zona, degut a que existeix més competència en les exportacions d'aquests.

#### 6.3.1.2 *Albercocs, cireres, préssecs, inclosos els alberges i nectarines, prunes i aranyons*

El sector de la fruita d'os de les comarques de Lleida està patint molt directament les conseqüències del veto que Rússia va establir a mitjans de l'any 2014 als productes agrícoles europeus. De fet, els préssecs i nectarines han estat els més afectats per aquestes sancions.

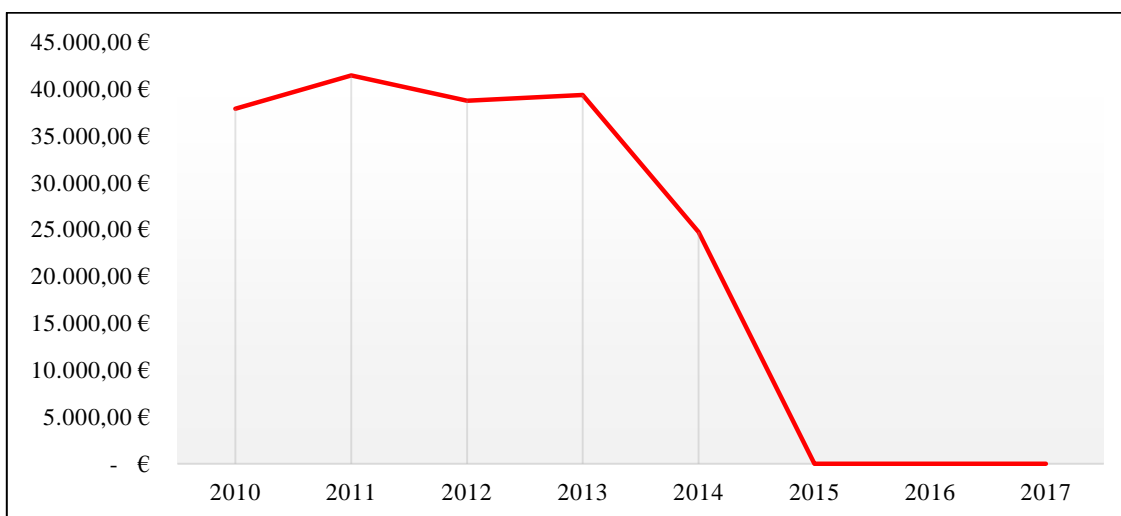
Aquesta partida engloba apart dels préssecs i nectarines, els albercocs frescos, les cireres i les prunes i aranyons. Aquests últims no han tingut una reducció tant dràstica degut a que no tenien una quota de mercat molt gran. Cap de les exportacions d'aquests productes en qualsevol dels anys d'anàlisi va superar el valor de 800 milers d'euros.

El que fa que aquesta partida sigui la més afectada per les sancions, són la caiguda dràstica de les exportacions de préssecs i nectarines. De fet representen més d'un 70 per cent de totes les exportacions de fruita a Rússia.

Rússia s'havia establert com un mercat amb una alta demanda d'aquestes fruites lleidatanes i els productors i exportadors s'havien interessat molt en aquest mercat. Aquests havien centrat els seus esforços en augmentar any rere any les seves exportacions de fruita d'os a Rússia degut a que realment era un mercat molt rentable i cada cop augmentaven més la seva producció en semblar que res aturaria aquesta demanda.

Doncs bé, a meitats de l'any 2014 aquesta demanda es va aturar de cop amb l'arribada de les sancions procedents de Moscú i els productors, exportadors i empresaris lleidatans es van veure en plena campanya d'estiu amb una saturació dels mercats.

Gràfic 6: Exportacions de fruita d'os de la província de Lleida. Milers d'euros



Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex

Les exportacions de préssecs i nectarines a Rússia havien anat oscil·lant al voltant dels 40.000 milers d'euros. L'any 2010 es va exportar fruita d'os per un valor de 37.874,49 milers d'euros, l'any 2011 per 41.419,55 milers d'euros, l'any 2012 per 38.736,30 milers d'euros, l'any 2013 per 39.354,95 milers d'euros. Finalment l'any 2014 amb l'entrada en vigor del veto rus aquestes sols van assolir el valor de 24.740,68 milers d'euros.

Un dels factors que feia que aquesta exportació fos tant intensa, és el fet que la fruita d'os no pot estar més d'un mes a les càmeres, mentre que les pomes i peres per exemple, són més duradores i per tant es van comercialitzant al llarg de l'exercici, això fa que els productors no busquessin un mercat amb tanta capacitat d'importació per aquests productes, com si que va passar amb la fruita d'os.

Només en aquesta partida es poden quantificar unes pèrdues de prop dels 160.000 milers d'euros en exportacions en els 4 anys que han transcorregut des de l'inici de les sancions. Aquesta pèrdua es calcula tenint en compte que les exportacions a Rússia haurien mantingut el mateix volum i preu que la mitjana dels 4 anys anteriors al veto rus. En aquest cas es pren com a any base el 2013, perquè al contrari del que passava en apartats anteriors, les partides ara analitzades no van estar afectades aquest any per les sancions sanitàries.

#### 6.3.1.3 *Cítrics, frescos o secs*

Encara que sembli ser una partida sense presència a les terres de Lleida pel fet que no hi ha producció d'aquest tipus de fruits, no vol dir que els exportador lleidatans no comprin a productors d'altres zones per després exportar-ho amb origen Lleida.

Dins d'aquesta partida, els productes més exportats des de Lleida eren fins l'any 2013, Taronges i Mandarines. Aquestes partides lògicament van ser les més afectades.

Pel que fa a les exportacions de taronges, aquestes es van mantenir constants, sense superar els 2.000 milers d'euros en cap any. L'any 2013 ja es va notar una caiguda en les exportacions degut a l'entrada de nous competidors, com per exemple Turquia, en el mercat rus per aquests productes. Les mandarines van començar sense tanta força, però l'any 2011 van augmentar la seva quota de mercat fins arribar a un valor de 3.368,77 milers d'euros l'any 2012.

#### 6.3.1.4 *0806 Raïms i 0807 Melons i síndries*

Aquests productes no han tingut mai gaire notorietat dins de les exportacions lleidatanes al no tractar-se de productes produïts a les terres de Lleida.

Els raïms van aconseguir un màxim de 914,63 milers d'euros, tot i que aquesta xifra va anar disminuint fins l'any 2014 i els melons i síndries un màxim de 23,99 milers d'euros, ambdós l'any 2010.

#### 6.3.1.5 *0810 Altres fruits*

Dins d'aquesta partida estan incloses les maduixes, els gerds i els caquis. Cap d'aquests productes, tret dels caquis, ha tingut gran notorietat en les exportacions lleidatanes.

Pel que fa als caquis, el producte més destacat d'aquesta partida, va anar mantenint un nivell d'exportacions al voltants dels 2.000 milers d'euros.

#### 6.4 Situació actual del mercat de la fruita de Lleida

Després de l'aplicació del veto rus i de l'inici de les sancions el sector de la fruita de Lleida ha perdut ja gairebé 200 milions d'euros en només 4 anys. D'aquest valor, 150 milions aproximadament corresponen solament a la fruita d'os.

Com ja s'ha vingut comentant, la partida més afectada per les sancions ha sigut la fruita d'os, préssecs i nectarines. El tancament de fronteres als productes agrícoles europeus ha deixat en l'estacada prop de 134.000 tones de fruita d'os des de l'any 2014, segons l'informe que va realitzar el passat estiu la Cambra de Comerç de Lleida.

El sector de la fruita d'os de les comarques de Lleida està patint molt directament les conseqüències del veto que Rússia va establir a mitjans de l'any 2014 als productes agrícoles europeus. El contraatac que va dissenyar el govern rus per fer front a la posició de la Unió Europea sobre Crimea, ha provocat un enorme augment d'estocs de fruita en un període de temps molt curt, el que ha desencadenat una crisi de preus, especialment en el sector de la fruita d'os.

Durant l'última campanya d'estiu, diversos pagesos lleidatans, juntament amb els pagesos de la Franja d'Aragó, van realitzar diverses protestes per aquesta acumulació d'estocs i les baixades de preu que es van intensificar fins a culminar en una marxa lenta per l'autovia A-2, eix principal català, fins acabar a la seu de la Comissió Europea de Barcelona per reclamar una solució a aquest problema, un problema polític que està pagant tot el sector agrari de la demarcació.



*Protesta d'agricultors lleidatans i aragonesos el 6 d'agost de l'any 2017*

*Font: Diari Segre*

Molts productors van arribar a no recollir la fruita dels arbres, préssecs i paraguaians en especial, degut a que per cada quilo que recollien perdien 10 cèntims pel cost de recol·lecció.

En aquesta última campanya, i degut a les protestes anomenades en el paràgraf anterior, la Comissió Europea, a petició del sector, va crear una mesura subvencionant amb 38 cèntims el quilo, la retirada del mercat de les més de 17.000 tones de fruita d'os demanades pels productors lleidatans. La transformació en suc d'aquesta fruita volia ser una eina per contribuir a l'estabilitat dels preus de préssecs i nectarines, que van arribar a

estar sota del cost de producció. La mesura va permetre, encara que en poca quantitat, alleugerir els estocs de fruita d'os acumulats a les càmeres. A diferència dels cítrics i les pomes, la fruita d'os no pot resistir gaires dies emmagatzemada sense malmetre's. Tot i la mesura, aquesta va ser insuficient degut a que els estocs acumulats la passada campanya eren de 80.000 tones.

Pel que fa a les exportacions de fruita, Lleida va tancar el 2017 amb l'exportació més barata des de 2014. Segons el ministeri d'Economia, el quilo es va comercialitzar a un preu mitjà de 73 cèntims.

Taula 6: Preu/kg mitjà de les exportacions de fruita lleidatanes

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Preu kg	0,75	0,70	0,79	0,77	0,71	0,78	0,82	0,73

*Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex*

Lleida va tornar a créixer durant l'any 2017 en volum de fruita exportada, com hem vist en la taula 5, però a preus que es poden qualificar de molt baixos. Cal remuntar-se a l'exercici 2014 per trobar una cotització inferior i aquesta va ser deguda a l'esclat de les sancions russes.

Tot i això, no ha significat un benefici econòmic, degut a que el preu d'exportació ha sigut molt inferior al d'anys anteriors sense arribar a cobrir els costos de producció que any rere anys són superiors.

Pel que fa a les prediccions per aquest any, exceptuant la fruita de llavor, degut a que aquesta escasseja a la resta d'Europa degut a diversos problemes que han tingut les explotacions dels altres països, la resta de fruita, com la fruita d'os, no presenta unes expectatives millors a les de l'últim estiu, tot i que les primeres cotitzacions en les llotges de mercats han indicat un lleuger augment respecte l'any anterior.



## **CONCLUSIONS**

Amb la realització d'aquest treball, l'estudi de les dades facilitades i amb la col·laboració de dos productors i exportadors lleidatans puc dir que el veto rus ha afectat al sector agrari lleidatà, com ja venia pensant des d'un inici.

El veto rus, es va iniciar per un xoc polític entre governs, però que més tard va acabar desembocant al mercat productiu europeu i rus. Lleida, on centro el meu estudi, havia preparat la seva producció per tal de subministrar al mercat rus sense problemes, per tant l'aplicació de les mesures sancionadores que afectaven al mercat europeu van influir en el futur de la producció agrària. En un primer moment, un cop aquest mercat havia desaparegut, els productors lleidatans no van trobar sortida a l'excedent de producció que ha va desencadenar una baixada de preus provocant una crisi del sector actualment.

La producció ha anat augmentant any rere any, inclús després de l'entrada en vigor del veto rus. Aquest fet es dona degut a que les previsions dels mercats havien estat bones en els anys anteriors al veto i per tant, l'agricultor que amb unes bones previsions futures va destinar els beneficis dels anys bons en invertir en les diverses explotacions i actualment ens trobem amb un excedent de producció ja que el mercat ha disminuït.

Si bé, es veritat, que l'excedent de producció ha trobat noves sortides, això no ha suposat un augment de preus, ni tan sols un manteniment dels mateixos, sinó que més aviat ha provocat una disminució de preus degut a una inundació dels mercats per part dels diferents distribuïdors i exportadors. Aquesta disminució de preus ha provocat inestabilitat i un descontentament per part dels productors que es queixen de que no arriben a cobrir les despeses de producció.

Per part del govern, s'han realitzat comptades mesures al respecte, l'any 2017 es va iniciar una retirada de fruita d'estoc que hi havia encallada a les càmeres frigorífiques per l'elaboració de concentrats. Aquesta mesura ha sigut insuficient, segons indiquen els productors i exportadors, degut a que la quantitat retirada no ha assolit el nivell demanat pels mateixos productors. Podríem dir que el govern no mostra un interès suficient en el sector agrícola ja que suposa una quantitat molt petita del total del PIB nacional i també una porció petita de les exportacions estatals, tot i que en la demarcació de Lleida suposen prop d'un 20 per cent del total de les exportacions. Ara bé, tot i no tenir un pes molt gran

en l'economia del país, el sector agrari és un important generador de feina ja que necessita molta mà d'obra en el procés de recol·lecció i s'hauria de mostrar un interès major per part dels governants per tal de que tirés endavant i aconseguir la estabilitat del sector i en conseqüència augmentar el benestar general.

Per acabar, les expectatives per aquesta campanya vinent són una mica millor que les de les campanyes anteriors, la fruita de llavor està assolint uns preus molt dignes, però aquest fet es degut a l'escassetat en els mercats europeus i per tant no podem dir que es mantingui aquesta tendència a llarg termini. Pel que fa la fruita de pinyol, les expectatives no milloren gaire respecte l'any anterior tot i que revisant les últimes cotitzacions a data Juny 2018 apunta a una petita remuntada en els preus.

En conclusió, el mercat agrari en general, es bastant inestable i el nivell de preus fluctua segons el nivell de producció del moment, mentre no es controli la producció excedent, ja sigui amb mesures com la retirada de fruita o millorant les relacions amb Rússia i per tant no tancar portes a mercats importants, no podem assolir una estabilitat en el sector.

## **BIBLIOGRAFIA**

**De la Cámara, Manuel** (2008) Las relaciones entre la Unión Europea y Rússia, UNISCI

**De Pedro, Nicolás y Sanchez Andres, Antonio** (2015) España en el conflicto Unión Europea-Rusia: el impacto de las sanciones, CIDOB

**Ministerio de Agricultura, Subsecretaría General de Análisis Prospectiva y Coordinación** (2015) Evaluación del efecto del veto ruso en las exportaciones de carnes, frutas y hortalizas, Informe

**Otamendi García-Jalón, Juan José** (2015) Efectos del Veto Ruso en las exportaciones españolas, Boletín Económico de ICE

**Sabartés, Josep Maria** (1994) L'espai fruiter de Lleida, Pagès Editors

**Sergeey, Vladimir** (2015), Relacions Rússia-Europa, Agència Russa d'Informació Novósti

**Tinaut Rodríguez, Carmen** (2015) Efectos de las sanciones rusas en la exportación de productos de alimentación a Rusia, ICEX

## **ANNEXOS**

*ANNEX 1:* Taula: Exportacions lleidatanes dividides en les diferents partides TARIC entre 2010 i 2017. Xifres en milers d'euros i percentatge.

*ANNEX 2:* Taula: Exportacions lleidatanes als diferents països del món entre 2010 i 2017. Xifres en milers d'euros.

Elemento	2010 EXPORT	%	2011 EXPORT	%	2012 EXPORT	%	2013 EXPORT	%	2014 EXPORT	%	2015 EXPORT	%	2016 EXPORT	%	2017 EXPORT	%
Total seleccionado	1.328.482,97		1.433.750,92		1.609.845,17		1.733.150,05		1.700.008,81		1.868.397,09		1.953.079,70		2.074.236,77	
01 ANIMALES VIVOS	13.050,99	1%	13.720,33	1%	22.357,20	1%	29.441,02	2%	33.565,69	2%	53.247,31	3%	69.548,26	4%	81.853,57	5%
02 CARNE Y DESPOJOS COMESTIBLES	90.002,59	7%	99.275,18	7%	112.145,10	7%	126.629,77	7%	143.932,80	8%	142.390,16	8%	155.856,56	9%	150.239,09	9%
03 PESCADOS, CRUSTÁCEOS, MOLUSCOS	4.375,09	0%	1.268,74	0%	247,20	0%	221,10	0%	472,53	0%	4.077,92	0%	7.261,93	0%	2.034,33	0%
04 LECHE, PRODUCTOS LÁCTEOS; HUEV	22.273,31	2%	17.287,38	1%	18.280,01	1%	18.751,39	1%	21.472,90	1%	20.882,99	1%	23.049,06	1%	27.969,39	2%
05 OTROS PRODUCTOS DE ORIGEN ANIM	905,49	0%	894,66	0%	1.832,56	0%	1.860,77	0%	3.061,89	0%	3.034,76	0%	1.590,66	0%	3.268,54	0%
06 PLANTAS VIVAS; PRO. FLORICULTU	852,57	0%	835,01	0%	1.074,28	0%	1.100,44	0%	2.056,37	0%	1.414,45	0%	1.970,25	0%	2.472,18	0%
07 LEGUMBRES, HORTALIZAS, S/ CONS	5.602,08	0%	5.291,04	0%	6.591,82	0%	7.162,70	0%	8.618,28	0%	11.901,29	1%	11.121,55	1%	13.567,32	1%
08 FRUTAS /FRUTOS, S/ CONSERVAR	281.734,54	21%	287.686,29	20%	331.552,81	21%	380.865,01	22%	364.639,67	21%	381.388,82	22%	406.409,11	23%	412.036,17	24%
09 CAFÉ, TÉ, YERBA MATE Y ESPECIA	389,91	0%	386,02	0%	535,29	0%	364,82	0%	516,32	0%	584,55	0%	625,69	0%	634,07	0%
10 CEREALES	4.253,09	0%	6.217,97	0%	4.058,61	0%	8.581,62	0%	6.234,36	0%	6.378,91	0%	8.574,22	0%	4.400,40	0%
11 PRODUC. DE LA MOLINERÍA; MALTA	5.826,28	0%	4.437,00	0%	5.825,87	0%	6.199,60	0%	4.195,07	0%	4.150,72	0%	6.269,09	0%	3.075,99	0%
12 SEMILLAS OLEAGI.; PLANTAS INDU	34.210,26	3%	43.787,92	3%	102.725,13	6%	134.708,68	8%	103.284,50	6%	144.233,63	8%	140.444,51	8%	122.861,56	7%
13 JUGOS Y EXTRACTOS VEGETALES	26,46	0%	107,46	0%	63,34	0%	404,47	0%	582,11	0%	544,86	0%	166,79	0%	220,78	0%
14 MATERIAS TRENZABLES	50,28	0%	282,85	0%	34,51	0%	0,49	0%	280,53	0%	60,67	0%	2,03	0%	0,69	0%

15 GRASAS, ACEITE ANIMAL O VEGETA	199.727,95	15%	221.236,40	15%	209.981,25	13%	249.778,31	14%	253.112,28	15%	280.935,16	16%	318.425,86	18%	341.703,96	20%
16 CONSERVAS DE CARNE O PESCADO	9.970,62	1%	6.442,74	0%	7.712,38	0%	19.124,72	1%	19.275,02	1%	19.462,27	1%	23.051,84	1%	25.118,41	1%
17 AZÚCARES; ARTÍCULOS CONFITERÍA	1.805,45	0%	1.672,63	0%	1.625,22	0%	1.726,60	0%	2.178,22	0%	2.331,35	0%	2.324,57	0%	2.285,59	0%
18 CACAO Y SUS PREPARACIONES	97,13	0%	122,05	0%	199,10	0%	334,14	0%	356,75	0%	799,85	0%	453,20	0%	503,85	0%
19 PRODUC. DE CEREALES, DE PASTEL	1.066,93	0%	1.131,72	0%	1.568,08	0%	2.190,01	0%	2.436,40	0%	2.317,84	0%	2.001,43	0%	2.407,36	0%
20 CONSERVAS VERDURA O FRUTA; ZUM	49.520,43	4%	64.639,96	5%	81.854,72	5%	68.574,78	4%	94.685,56	5%	98.846,07	6%	82.052,34	5%	100.801,63	6%
21 PREPARAC. ALIMENTICIAS DIVERSA	3.049,91	0%	3.255,30	0%	3.481,12	0%	5.212,35	0%	6.032,55	0%	6.976,05	0%	8.181,25	0%	9.408,23	1%
22 BEBIDAS TODO TIPO (EXC. ZUMOS)	41.101,16	3%	51.017,35	4%	73.425,67	5%	61.064,50	4%	63.787,70	4%	67.401,02	4%	56.841,27	3%	32.723,62	2%
23 RESIDUOS INDUSTRIA ALIMENTARIA	38.010,62	3%	42.763,87	3%	50.653,23	3%	58.088,49	3%	49.230,23	3%	51.839,43	3%	52.784,69	3%	57.904,91	3%
24 TABACO Y SUS SUCEDÁNEOS		0%		0%	1,58	0%	0,00	0%		0%		0%		0%		0%
25 SAL, YESO, PIEDRAS S/ TRABAJAR	4.547,69	0%	6.949,64	0%	5.531,96	0%	5.204,36	0%	6.255,71	0%	6.883,71	0%	5.927,73	0%	5.925,57	0%
26 MINERALES, ESCORIAS Y CENIZAS		0%		0%	13,79	0%	173,94	0%	296,84	0%	0,48	0%	0,39	0%	0,06	0%
27 COMBUSTIBLES, ACEITES MINERAL.	5.273,35	0%	15.219,71	1%	11.803,02	1%	8.885,46	1%	3.476,42	0%	1.563,41	0%	994,00	0%	583,78	0%
28 PRODUCT. QUÍMICOS INORGÁNICOS	2.140,13	0%	3.787,11	0%	2.890,81	0%	2.374,73	0%	2.336,75	0%	3.079,77	0%	3.742,45	0%	3.733,67	0%

29 PRODUCTOS QUÍMICOS ORGÁNICOS	743,25	0%	533,74	0%	874,12	0%	917,67	0%	756,25	0%	793,66	0%	1.676,13	0%	1.457,60	0%
30 PRODUCTOS FARMACÉUTICOS	72.404,57	5%	70.135,32	5%	28.862,01	2%	7.573,90	0%	800,75	0%	965,24	0%	1.373,08	0%	3.807,87	0%
32 TANINO; MATERIAS COLORANTES; P	716,63	0%	1.723,60	0%	4.402,07	0%	5.672,03	0%	4.952,56	0%	3.599,57	0%	3.890,03	0%	3.269,87	0%
31 ABONOS	13.336,35	1%	15.922,55	1%	18.656,97	1%	17.482,04	1%	14.441,96	1%	22.282,29	1%	19.772,58	1%	22.474,28	1%
33 ACEITES ESENCIALES; PERFUMER.	8.040,19	1%	5.554,11	0%	5.881,84	0%	6.294,30	0%	8.611,10	0%	13.975,79	1%	16.553,73	1%	21.497,83	1%
34 JABONES; LUBRICANTES; CERAS	1.084,25	0%	1.455,39	0%	1.384,04	0%	1.771,68	0%	2.122,01	0%	1.363,18	0%	2.077,63	0%	1.950,10	0%
35 MATERIAS ALBUMINÓIDEAS; COLAS	56,49	0%	31,16	0%	150,89	0%	107,60	0%	144,44	0%	358,72	0%	372,80	0%	347,42	0%
36 PÓLVORAS Y EXPLOSIVOS	0,03	0%		0%	0,06	0%	0,16	0%		0%	5,53	0%	0,14	0%	0,04	0%
37 PRODU. FOTOGRAFIC. O CINEMATO.	118,71	0%	144,96	0%	33,07	0%	1,83	0%	1,34	0%	5,72	0%	79,35	0%	99,72	0%
38 OTROS PRODUCTOS QUÍMICOS	3.561,60	0%	5.200,36	0%	5.769,65	0%	9.194,66	1%	14.618,63	1%	17.866,90	1%	19.019,30	1%	19.809,01	1%
39 MAT. PLÁSTICAS; SUS MANUFACTU.	16.327,96	1%	22.071,14	2%	17.761,78	1%	17.866,09	1%	18.590,11	1%	21.893,45	1%	22.679,78	1%	26.327,53	2%
40 CAUCHO Y SUS MANUFACTURAS	4.198,83	0%	8.969,34	1%	11.136,92	1%	7.629,64	0%	5.746,02	0%	4.182,57	0%	6.674,08	0%	7.571,59	0%
41 PIELES (EXC. PELETER.); CUEROS	46,20	0%		0%		0%	2.994,11	0%	5.461,60	0%	1.525,78	0%	57,44	0%	116,55	0%
42 MANUFACT. DE CUERO, MARROQUINE	7.413,56	1%	6.797,86	0%	12.888,86	1%	12.701,91	1%	6.556,79	0%	9.377,26	1%	9.139,81	1%	9.523,03	1%
43 PELETERÍA Y SUS CONFECCIONES	2.650,79	0%	4.252,94	0%	2.330,02	0%	827,29	0%	75,70	0%	110,09	0%	22,08	0%	82,55	0%

44 MADERA Y SUS MANUFACTURAS	19.646,06	1%	19.500,70	1%	17.487,80	1%	5.897,86	0%	6.963,46	0%	5.927,66	0%	7.600,69	0%	7.169,05	0%
45 CORCHO Y SUS MANUFACTURAS	0,54	0%		0%		0%	2,07	0%	2,96	0%	136,60	0%	4,92	0%		0%
46 MANUFACTURAS DE CESTERÍA	12,75	0%	41,67	0%	6,50	0%	7,89	0%	4,16	0%	24,62	0%	10,82	0%	13,68	0%
47 PASTA DE MADERA; PAPEL RECICL.	15,99	0%		0%	6,59	0%	22,29	0%	60,16	0%	43,46	0%	32,92	0%	976,60	0%
48 PAPEL, CARTÓN; SUS MANUFACTURA	55.713,71	4%	56.180,23	4%	59.816,26	4%	62.798,46	4%	53.575,87	3%	53.384,49	3%	57.582,09	3%	67.912,71	4%
49 LIBROS, PUBLICACI.; ARTES GRÁF	1.271,96	0%	1.149,65	0%	1.385,24	0%	1.342,26	0%	984,21	0%	1.803,36	0%	2.265,84	0%	2.520,62	0%
50 SEDA		0%		0%		0%		0%		0%		0%		0%	0,00	0%
51 LANA Y PELO FINO	13,50	0%	11,58	0%	6,16	0%	34,38	0%	2,06	0%	4,57	0%	0,17	0%	1,51	0%
52 ALGODÓN	0,73	0%	18,73	0%	76,52	0%	13,06	0%	32,02	0%	52,36	0%	1,39	0%	76,56	0%
53 OTRAS FIBRAS TEXTILES VEGETALE	13,39	0%	11,53	0%	9,31	0%	0,02	0%		0%		0%	0,18	0%		0%
54 FILAMENTOS SINTÉTICOS O ARTIFI	24,82	0%	59,29	0%	54,64	0%	113,65	0%	111,67	0%	228,16	0%	216,85	0%	242,25	0%
55 FIBRAS SINTÉ., ARTIF. DISCONT.	3.309,80	0%	3.290,44	0%	3.868,82	0%	4.797,38	0%	3.529,14	0%	3.249,93	0%	5,05	0%	21,59	0%
56 FIELTRO, TELA S/ TEJER; CORDEL	46,56	0%	140,56	0%	593,82	0%	356,20	0%	219,65	0%	362,74	0%	457,83	0%	365,02	0%
57 ALFOMBRAS; REVESTI. TEXTILES S	26,58	0%	85,01	0%	47,71	0%	14,28	0%	88,93	0%	297,68	0%	5,17	0%	1.289,27	0%
58 TERCIOPELO; C/ BUCLES; TAPICER	45,89	0%	42,32	0%	43,72	0%	121,55	0%	113,61	0%	155,53	0%	215,50	0%	153,89	0%



59 TEJIDOS TÉCNICOS, RECUBIERTOS	4.933,21	0%	2.461,28	0%	6.406,91	0%	6.829,38	0%	7.361,17	0%	6.391,72	0%	6.629,05	0%	7.348,22	0%
60 TEJIDOS DE PUNTO	289,99	0%	264,93	0%	87,29	0%	66,61	0%	18,07	0%	39,95	0%	95,58	0%	51,06	0%
61 PRENDAS DE VESTIR, DE PUNTO	2.530,57	0%	2.689,19	0%	5.032,24	0%	3.541,22	0%	2.792,47	0%	2.928,74	0%	5.354,57	0%	3.781,44	0%
62 PRENDAS DE VESTIR, NO DE PUNTO	5.233,73	0%	4.148,90	0%	5.650,40	0%	3.914,84	0%	4.521,20	0%	6.932,48	0%	6.268,14	0%	8.421,81	0%
63 ARTÍC. TEXTIL-HOGAR; PRENDERÍA	1.110,11	0%	898,14	0%	2.773,40	0%	1.608,54	0%	1.172,25	0%	1.061,59	0%	1.149,18	0%	1.214,34	0%
64 CALZADO; SUS PARTES	1.566,85	0%	1.218,43	0%	937,05	0%	1.241,77	0%	1.762,64	0%	2.047,72	0%	2.967,79	0%	6.509,54	0%
65 ARTÍCULOS DE SOMBRERERÍA	631,95	0%	876,40	0%	697,46	0%	970,13	0%	1.272,35	0%	1.348,66	0%	1.444,83	0%	1.570,92	0%
66 PARAGUAS; SOMBRILLAS; BASTONES	1.260,44	0%	1.333,89	0%	985,24	0%	917,17	0%	762,93	0%	662,56	0%	489,22	0%	530,44	0%
67 PLUMAS Y PLUMÓN PREPARADOS	0,40	0%	0,06	0%	1,15	0%	14,67	0%	2,05	0%		0%	39,09	0%	7,19	0%
68 MANUFACTURAS DE PIEDRA, YESO	31.273,36	2%	36.110,66	3%	35.158,76	2%	30.542,98	2%	31.992,75	2%	33.469,58	2%	35.332,35	2%	35.792,40	2%
69 PRODUCTOS CERÁMICOS	2.716,92	0%	2.147,03	0%	2.071,42	0%	1.436,56	0%	1.390,54	0%	1.397,36	0%	1.496,36	0%	1.602,59	0%
70 VIDRIO Y SUS MANUFACTURAS	3.000,07	0%	2.908,44	0%	3.648,17	0%	1.936,09	0%	3.134,76	0%	4.038,24	0%	5.171,95	0%	6.070,65	0%
71 PIEDRA, METAL. PRECIO.; JOYER.	24.719,55	2%	25.376,50	2%	37.286,90	2%	30.798,66	2%	23.274,45	1%	22.902,39	1%	27.806,55	2%	34.611,69	2%
72 FUNDICIÓN, HIERRO Y ACERO	26.687,80	2%	32.295,90	2%	30.233,46	2%	27.053,53	2%	24.517,39	1%	22.601,33	1%	19.795,62	1%	25.500,83	1%
73 MANUF. DE FUNDIC., HIER./ACERO	11.571,83	1%	8.517,19	1%	13.578,21	1%	24.085,80	1%	20.657,10	1%	18.351,73	1%	16.169,64	1%	19.367,68	1%
74 COBRE Y SUS MANUFACTURAS	356,28	0%	2.479,20	0%	633,57	0%	9.635,90	1%	3.898,32	0%	3.380,27	0%	675,23	0%	122,81	0%

75 NÍQUEL Y SUS MANUFACTURAS		0%	427,01	0%		0%		0%		0%		0%		0%	0,27	0%
76 ALUMINIO Y SUS MANUFACTURAS	6.539,77	0%	7.919,82	1%	11.131,47	1%	16.652,52	1%	14.081,73	1%	15.284,19	1%	12.405,43	1%	16.725,16	1%
78 PLOMO Y SUS MANUFACTURAS	24,11	0%	48,93	0%	22,12	0%	38,87	0%	40,46	0%	59,25	0%	51,69	0%	36,69	0%
79 CINC Y SUS MANUFACTURAS	95,05	0%	55,04	0%	47,39	0%	59,28	0%	36,86	0%	44,53	0%	78,55	0%	29,78	0%
80 ESTAÑO Y SUS MANUFACTURAS	2,60	0%		0%	0,00	0%	0,01	0%		0%		0%		0%	0,82	0%
81 OTROS METAL. COMUNES; CERMETS		0%	0,05	0%		0%	7,59	0%	23,59	0%	32,30	0%	27,32	0%	24,52	0%
82 HERRAMIEN. Y CUCHILL. METÁLIC.	640,68	0%	663,59	0%	486,22	0%	661,37	0%	747,09	0%	806,51	0%	818,84	0%	1.092,66	0%
83 MANUFACT. DIVERSAS DE METALES	389,93	0%	516,82	0%	666,10	0%	1.070,57	0%	457,22	0%	1.241,45	0%	1.667,10	0%	1.251,13	0%
84 MÁQUINAS Y APARATOS MECÁNICOS	42.353,20	3%	49.759,90	3%	72.412,82	4%	81.516,23	5%	78.102,63	5%	77.982,50	4%	82.505,38	5%	114.064,00	7%
85 APARATOS Y MATERIAL ELÉCTRICOS	31.641,95	2%	25.986,66	2%	18.509,55	1%	24.739,37	1%	28.668,21	2%	41.539,03	2%	40.105,37	2%	39.295,04	2%
86 VEHÍCULOS, MATERIAL FERROVIARI		0%	0,15	0%	2.009,41	0%	1.036,34	0%	798,80	0%	725,82	0%	1.539,41	0%	1.321,74	0%
87 VEHÍCULOS AUTOMÓVILES; TRACTOR	43.608,27	3%	48.855,58	3%	50.950,72	3%	40.442,07	2%	37.442,80	2%	45.120,54	3%	38.178,18	2%	47.417,50	3%
88 AERONAVES; VEHÍCULOS ESPACIALE		0%	1.799,15	0%	2,39	0%	1.227,42	0%		0%	0,11	0%	0,61	0%	0,04	0%
89 BARCOS Y EMBARCACIONES	333,93	0%	396,43	0%	440,57	0%	399,79	0%	367,92	0%	350,81	0%	240,93	0%	316,92	0%
90 APARATOS ÓPTICOS, MEDIDA, MÉDI	5.082,21	0%	5.261,96	0%	5.521,11	0%	4.824,67	0%	4.283,55	0%	5.345,38	0%	6.273,93	0%	8.393,90	0%

91 RELOJERÍA	1.143,38	0%	508,45	0%	826,65	0%	1.095,81	0%	1.171,48	0%	1.211,64	0%	1.145,13	0%	1.347,77	0%
92 INSTRUMENTOS MUSICALES	2,71	0%	15,90	0%	44,92	0%	15,47	0%	0,05	0%	56,25	0%	45,40	0%	64,86	0%
93 ARMAS Y MUNICIONES; ACCESORIOS	8.693,72	1%	46,45	0%	58,17	0%	5.637,13	0%	4.469,54	0%	4.844,18	0%	5.089,04	0%	4.527,47	0%
94 MUEBLES, SILLAS, LÁMPARAS	36.527,75	3%	41.865,69	3%	45.370,34	3%	40.599,66	2%	52.070,63	3%	60.085,00	3%	66.490,61	4%	74.407,28	4%
95 JUGUETES, JUEGOS, ARTÍC. DEPOR	515,74	0%	1.139,06	0%	1.916,42	0%	1.380,67	0%	2.067,41	0%	3.491,04	0%	1.979,01	0%	1.893,77	0%
96 MANUFACTURAS DIVERSAS	2.265,30	0%	1.657,90	0%	2.626,57	0%	1.547,80	0%	1.707,71	0%	1.903,58	0%	2.059,97	0%	2.701,33	0%
97 OBJETOS DE ARTE; ANTIGUEDADES	33,62	0%	59,75	0%	19,55	0%	23,05	0%	0,10	0%	14,28	0%	34,54	0%	8,10	0%

*Xifres en milers d'euros*

*Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex*

Elemento	Total seleccionado EXPORT	2010 EXPORT	2011 EXPORT	2012 EXPORT	2013 EXPORT	2014 EXPORT	2015 EXPORT	2016 EXPORT	2017 EXPORT
001 Francia	345.875,08	30.793,41	29.343,36	38.162,35	49.938,40	37.643,20	54.969,15	56.154,72	48.870,48
003 Países Bajos	180.992,64	21.212,14	18.147,18	23.344,69	25.628,10	20.480,46	25.219,21	22.229,38	24.731,47
004 Alemania	636.274,04	50.618,57	45.171,67	57.827,15	79.583,73	79.829,86	93.713,04	111.177,93	118.352,08
005 Italia	231.851,81	23.896,53	25.482,89	21.299,87	24.836,42	33.619,51	29.699,21	35.936,73	37.080,65
006 Reino Unido	138.149,67	8.392,98	9.287,36	13.753,99	14.917,91	15.545,17	18.594,77	24.749,09	32.908,39
007 Irlanda	6.004,12	291,78	594,98	783,93	365,05	136,22	980,72	1.463,15	1.388,28
008 Dinamarca	9.718,92	978,45	881,70	1.011,86	1.411,48	2.247,28	1.563,69	1.010,84	613,62
009 Grecia	28.326,02	5.014,85	6.007,58	5.204,13	2.382,72	2.057,74	3.732,05	1.266,79	2.660,16
010 Portugal	99.904,39	10.658,04	8.382,11	9.356,97	13.994,94	13.826,82	12.384,02	17.486,13	13.815,35
017 Bélgica	154.450,08	20.512,38	19.884,56	24.501,88	26.768,97	15.879,48	19.198,37	15.944,72	11.759,71
018 Luxemburgo	205,57			0,90	1,66	47,10	30,92	56,60	68,38
028 Noruega	3.117,91	421,15	1.046,68	571,88	640,95	345,53	83,84	7,88	
030 Suecia	18.624,77	770,40	520,31	411,48	4.350,33	3.263,59	4.214,76	2.113,11	2.980,80
032 Finlandia	6.483,84	1.720,43	1.009,64	1.156,18	587,50	947,63	538,91	323,18	200,37
038 Austria	7.869,74	221,08	60,76	363,29	899,66	1.332,11	984,66	2.238,95	1.769,24
039 Suiza	13.231,89	630,21	1.085,80	1.220,76	1.255,57	1.744,39	2.131,13	2.307,58	2.856,45
043 Andorra	11.235,84	1.074,18	1.265,53	1.255,66	1.277,53	1.255,14	1.689,68	1.872,67	1.545,44
046 Malta	534,32	93,73	40,25	0,81	0,86	74,86	127,85	123,46	72,49
052 Turquía	241,37	8,70	111,92					42,12	78,62
053 Estonia	13.672,35	1.177,43	1.196,75	1.747,78	670,55	714,81	744,25	2.642,44	4.778,33
054 Letonia	25.398,23	2.542,24	1.301,33	2.484,65	2.922,54	2.317,87	7.313,61	2.412,37	4.103,61
055 Lituania	90.425,91	3.768,55	2.905,19	4.523,62	1.922,28	8.935,41	28.220,69	19.804,07	20.346,10
060 Polonia	149.157,79	16.150,80	14.914,24	22.011,93	19.047,73	20.318,32	17.946,28	16.424,44	22.344,05
061 República Checa	18.213,45	1.673,56	2.280,90	1.555,02	1.877,46	1.741,90	2.982,80	3.666,16	2.435,64
063 Eslovaquia	10.456,74	216,61	1.001,33	1.421,51	2.274,19	2.298,47	622,49	1.281,72	1.340,44
064 Hungría	3.151,56	87,37	243,77	521,94	416,83	469,78	278,34	1.018,15	115,38
066 Rumanía	5.517,22	1.585,94	591,23	253,89	117,69	178,51	445,49	1.290,56	1.053,92
068 Bulgaria	3.252,92	65,36	182,94	79,19	23,22	22,65	97,43	2.360,98	421,16
072 Ucrania	2.316,01	441,35	354,79	56,95	310,11	290,45	149,65	556,06	156,65

073 Bielorusia	27.205,07	1.522,54	496,53	748,03	6.075,51	9.048,60	2.609,06	4.799,51	1.905,30
074 Moldavia	279,54		22,69		18,55	13,45	61,13	140,83	22,88
075 Rusia	254.760,91	57.843,63	59.276,28	55.526,67	52.408,69	29.705,64			
077 Armenia	268,89		9,85			259,03			
079 Kazajstán	684,50	37,96	73,36	17,85	43,59	213,43	240,12	12,04	46,15
091 Eslovenia	677,81	80,33	428,54	32,46	9,48	44,59	19,20	21,54	41,68
092 Croacia	661,42	353,87	59,22		47,74	99,58	49,47	27,14	24,41
093 Bosnia-Herzegovina	90,47							21,41	69,06
096 Ant.Rep.Yugoslava de Macedonia	7,67								7,67
097 Montenegro	1,32						1,32		
098 Serbia	369,56	15,37					7,43	54,02	292,74
204 Marruecos	4.439,59	70,64	263,72	424,53	412,84	271,25	959,67	1.135,91	901,04
208 Argelia	31.078,03	1.887,20	5.774,82	6.709,19	4.808,20	8.610,55	3.288,07		
212 Túnez	27,74				25,09				2,65
216 Libia	629,68	7,88	19,70	126,03	335,68	107,92	32,47		
220 Egipto	7.420,29	243,09	548,41	825,57	739,68	691,68	2.457,63	1.369,53	544,70
224 Sudán	615,20		171,03	305,95	138,23				
228 Mauritania	2.644,79	474,05	470,09	442,51	345,67	77,24	111,03	242,79	481,41
232 Mali	1.225,97			15,68	57,00	320,22	212,27	123,03	497,77
236 Burkina Faso (ant. Alto Volta)	15,57					15,57			
240 Níger	36,40				18,33	18,08			
247 Cabo Verde	147,01								147,01
248 Senegal	7.129,77	142,40	354,18	802,54	357,13	571,85	1.241,99	1.382,96	2.276,73
252 Gambia	314,32		28,76	46,27	64,32	71,13	35,01	19,48	49,35
257 Guinea Bissau	85,13					16,27	51,87	16,99	
260 Guinea	992,18		16,93	34,05	42,84	143,06	267,13	279,19	208,97
264 Sierra Leona	111,73					22,12			89,61
268 Liberia	1.517,54		33,96	370,93	394,42	393,19	253,04	24,02	48,00
272 Costa de Marfil	2.797,93		29,42	159,32	481,53	810,07	522,48	377,86	417,25
276 Ghana	124,96				33,59	11,49	53,64		26,24
280 Togo	34,39						34,39		

284 Benin	56,86				16,37		40,49		
288 Nigeria	557,57			11,38	34,15	223,16	148,07	92,07	48,74
302 Camerún	222,23					31,99	42,24		148,00
306 República Centroafricana	1.156,14					112,89	327,88	290,21	425,16
310 Guinea Ecuatorial	126,39			1,56		124,83			
314 Gabón	42,22							25,67	16,55
318 Congo	122,60						47,70	58,88	16,02
322 R.D. del Congo	14,29								14,29
330 Angola	334,45				154,43	61,31	118,71		
346 Kenia	56,36			28,67	27,69				
355 Seychelles	26,00						18,18	7,82	
373 Mauricio	2.371,51	70,96	109,08	200,33	483,07	317,81	431,62	433,20	325,44
388 Sudáfrica	3.657,93	555,87		668,55	300,08	632,64	451,78	466,07	582,94
400 Estados Unidos	911,51	145,80	166,67	463,74	11,98	1,49	33,33	69,70	18,80
404 Canadá	2.739,19			109,17	3,48	89,19	398,47	659,45	1.479,43
412 México	0,59		0,43						0,16
416 Guatemala	55,59						28,06		27,53
424 Honduras	859,83	11,27		137,28	190,81	88,82	231,71	107,80	92,15
428 El Salvador	473,78			49,67		102,90	63,37		257,83
436 Costa Rica	2.733,27	184,36	133,15	350,22	273,90	601,54	328,98	156,47	704,64
442 Panamá	452,41	22,09	1,18	87,10	0,52	1,51	29,91	20,14	289,97
452 Haití	428,37						96,70	237,89	93,78
456 República Dominicana	48,40	6,30	3,91	6,82	6,84	7,54	13,75	1,92	1,33
474 Aruba	19,24							19,24	
480 Colombia	13.574,10	524,19	1.790,04	2.043,24	2.046,51	2.518,68	1.495,39	1.568,86	1.587,19
484 Venezuela	112,75		81,99	30,76					
492 Surinam	15,91							15,91	
500 Ecuador	1.926,53			275,12	137,46	369,10	226,69	338,27	579,88
508 Brasil	129.877,35	7.310,95	15.051,86	15.410,29	17.367,87	20.790,70	14.251,11	22.125,00	17.569,58
524 Uruguay	1.062,12	23,74	27,79	101,50	60,60	55,34	82,26	554,97	155,92
528 Argentina	29,39							29,32	0,07

600 Chipre	9.897,72	1.229,88	1.250,45	853,73	852,36	1.750,76	1.631,50	967,82	1.361,21
604 Líbano	3.259,22	49,50		203,40	349,20	386,65	748,25	587,38	934,84
612 Irak	31,88						31,88		
624 Israel	24.455,55	752,33	2.103,14	1.447,30	2.881,87	6.201,09	4.557,53	3.847,96	2.664,33
628 Jordania	3.900,37	85,09	57,93	169,98	181,74	407,54	519,24	1.122,82	1.356,04
632 Arabia Saudí	38.137,86	1.295,31	2.534,93	3.489,91	5.191,37	4.104,53	6.908,92	7.505,57	7.107,33
636 Kuwait	1.546,57	26,86	233,91	46,96	165,60	319,59	211,09	225,35	317,21
640 Bahrein	514,50	40,04	70,94	79,66			128,96	149,26	45,64
644 Qatar	1.925,49	51,38	234,24	122,68	286,78	342,51	235,31	221,29	431,30
647 Emiratos Àrabs Unidos	30.220,22	1.430,31	2.111,04	2.960,55	4.050,19	5.439,04	5.464,38	4.730,73	4.033,99
649 Omán	1.320,95		48,11	294,95	44,94	82,23	279,61	382,26	188,86
662 Pakistan	94,31							94,31	
664 Índia	1.166,16			11,54				303,14	851,48
666 Bangladesh	13,76					13,76			
669 Sri Lanka	34,92								34,92
700 Indonèsia	4,88								4,88
701 Malàsia	632,83	53,02	20,32	90,34	101,71	73,98	99,46	34,15	159,85
703 Brunei Darussalam	8,50							7,37	1,13
706 Singapur	1.626,27		35,67	125,42	27,82	92,61	212,88	471,98	659,88
708 Filipinas	33,84				33,84			0,00	
720 Xina	281,82						22,69	235,02	24,10
732 Japó	959,84	148,93	171,84	183,46	198,54	165,36	91,71		
736 Taiwan	2,22				1,05	1,17			
740 Hong-Kong	1.124,37	16,11	72,60	25,70	99,72	27,15	173,60	233,62	475,87
800 Austràlia	3,90	3,10	0,80						

*Xifres en milers d'euros*

*Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Datacomex*